

Nuoret komerossa

Nuorten vetäytyminen yhteiskunnallisena ilmiönä

**Vesa Välimäki
Kandidaatintutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
syksy 2014**

TIIVISTELMÄ

NUORET KOMEROSSA

Nuorten vetäytyminen yhteiskunnallisena ilmiönä

Vesa Välimäki

Sosiologia

Kandidaatintutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Hanna-Mari Husu

Syksy 2014

Sivumäärä: 31 sivua

Kandidaatintutkielmassani tutkin työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella olevia nuoria, joiden sosiaaliset siteet toisiin ihmisiin ovat heikot tai niitä ei ole ollenkaan. Aineistona käytän internetin anonyymiä keskustelupalstaa, jossa vetäytyneiksi nuoriksi määrittelemäni nuoret keskustelevalta. Tutkimuskysymykseni mukaisesti kiinnitän aineiston analyysissä huomion siihen, minkälaisia syitä nuoret antavat vetäytymiselleen. Robert K. Mertonin esittämän sosiaalisen paineteorian ja Pierre Bourdieun relationaaliseen sosiologiaan kuuluvien käsitteiden intressi sekä todennäköisyyden kausaalisuus avulla tarkastelen aineistoa teoria- lähtöisesti koetellen teorian sopivuutta aineiston vetäytyneiden nuorten antamiin syihin. Tutkimukseni tulokset antavat tukea teoreettiselle viitekehyselleni. Tulkitsen kuitenkin myös syitä, jotka eivät sovi teoreettiseen viitekehukseen. Teoreettisen viitekehysten jatkokehittelyn koen kuitenkin kannattavaksi tutkimukseni tulokset huomioon ottaen.

Avainsanat: vetäytyminen, paineteoria, intressi, todennäköisyyden kausaalisuus

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 AIKAISEMPI TUTKIMUS.....	3
2.1 Vetäytyneet nuoret.....	3
2.2 Syrjäytymistä vai vetäytymistä?.....	4
2.3 Yksinäisyys vetäytymisen osana.....	6
2.4 Kansainvälinen tutkimus vetäytyneistä nuorista.....	7
2.5 Myöhäismoderni nuoruus.....	9
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	14
3.1 Yksilön turhautuminen rakenteellisiin esteisiin.....	14
3.2 Vetäytyminen intressinä ja todennäköisyyden kausalliteettina.....	17
4 AINEISTO JA METODIT.....	20
4.1 Päämääräkielteisyys.....	23
4.2 Riittämättömyys.....	26
4.3 Muut syyt.....	28
5 PÄÄTÄNTÖ.....	30
6 LÄHTEET.....	32

1 JOHDANTO

Ajan henki on se, että jotkut pärjää ja jotkut ei. On vastakkainasettelua ja kilpailua. Eläminen on taistelua, sitähan se on. Ainakin tähän asti on ollut pelkkää taistelua. Luovuttaminen on käynyt joskus mielessä. Tammikuun alussa mä mietin päivittäin itsemurhaa. Sosiaalityöntekijältä olen saanut apua ja hän on kuunnellut. Suosittelem sitä muillekin. Mä haluan kertoa tän tarinani itseni ja kaltaisten takia.

Kandidaatintutkielmani tutkimusaiheena on yllä siteeratun ”Emilian” (ks. Tamminen & Eskelinen, 2013) kaltaisten *vetäytyneiden nuorten* antamat syyt vetäytymiselleen. Kyse on sellaisista nuorista, jotka ovat vetäytyneet työ- ja koulutusmarkkinoilta sekä sosiaalisista suhteista. Otteeni aiheeseen on sosiologinen. Lähestyn tutkimusaiheen ymmärtämistä laajojen historiallisten ilmiöiden kautta ja pyrin ymmärtämään käsiteltävien ilmiöiden vaikutusta ”Emilian” kaltaisten nuorten elämänkulkuun. Toimijoiden elämänkulkujen ymmärtämiseksi tutkijan on syytä myös kuunnella tutkittavien omia näkemyksiä. Tästä syystä olen valinnut teoreettisen viitekehitykseni kulmakiveksi Pierre Bourdieun relationaalisen sosiologian. Se on sosiologiaa (ks. Bourdieu, 1990, 25–27), jossa pyritään ylittämään objektivismin ja subjektivismin välinen raja-aita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pyrin välttämään liiallisen objektivistisen ja liiallisen subjektivistisen näkökulman. Tutkimuskysymykseni mukaisesti, pyrin antamaan Emilian kaltaisille nuorille mahdollisuuden selittää itse omaa toimintaansa ja myös, pyrin kehittämään teoriaa aikaisemman tutkimuksen ja teorian avulla siitä, miksi nuori henkilö voisi vetäytyä yhteiskunnasta.

Määrittelen tutkimusaiheekseni *vetäytyneet nuoret*. Tarkoitin vetäytyneillä nuorilla 15–29-vuotiaita nuoria, jotka ovat työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella sekä sosiaalisesti vetäytyneitä. Työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolisuudella viitataan siihen, että nuori ei ole töissä, koulutuksessa tai harjoittelussa. Työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella olevista nuorista on käytetty tutkimuskirjallisuudessa nimitystä NEET (Not in Employment, Education or Training). Toinen vetäytyneitä nuorta kuvaava määre on sosiaalinen vetäytyminen. Vetäytyneellä nuorella on vähän tai ei ollenkaan sosiaalisia suhteita. Ammennan sosiaalisten suhteiden puutetta koskevaa tutkimuskirjallisuutta yksinäisyyttä käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta. Tutkimusaiheen määrittelyssä apua olen saanut kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa julkisuutta saaneesta hikikomori-ilmiöstä. Sillä viitataan työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella oleviin japanilaisiin nuoriin, jotka ovat

olleet yli kuuden kuukauden ajan vailta sosiaalisia suhteita perhesuhteita lukuun ottamatta (ks. Furlong, 2008; Valaskivi & Hoikkala, 2006, 212–213)

Myös tutkimukseni aineistona käytettävä keskustelupalsta on saanut vaikutteita japanilaisesta hikikomori-ilmiöstä. Keskustelupalstan nuoret käyttävät itsestensä nimityksiä *hikky* tai *komeroitunut*. Itse keskustelupalsta nimi on suomennettu käsitteestä hikikomori hieman pilailevasti muotoon *hikikomero*. Analysoin mainittua keskustelupalstaa kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytettävällä sisällönanalyysillä. Tyypittelen aineistosta syitä, joita keskustelupalstalle osallistuvat nuoret antavat omalle vetäytymiselleen. Teen sisällönanalyysin teorialähtöisesti. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että muodostan aikaisemman tutkimuksen perusteella teorian. Sisällönanalyysiä varten muodostan teoreettisesta viitekehystä yksittäisiä hypoteeseja, joita testaan empiirisellä aineistolla. Tutkimuksessani teoria on enemmänkin päämääränä kuin tutkimuksessa käytettävänä keinona (ks. Eskola & Suoranta, 1998, 81). Tutkimusaiheena aiheeni on vähän tutkittu ja aikaisempaa teoriaa en ole kyennyt löytämään, joten siksi valitsin nimenomaan teorialähtöisyyden.

Lähden tutkimuksessa liikkeelle aikaisemman tutkimuksen kartoittamisesta. Aikaisempaa tutkimusta vetäytyneistä nuorista en ole suomalaisessa tutkimuskentässä löytänyt. Sen sijaan japanilaisen hikikomori-ilmiön tutkimuskirjallisuus kykenee antamaan mielenkiintoisia näkökulmia vetäytymisen tarkasteluun. Lisäksi käytän aikaisempaa tutkimusta suomalaisesta tutkimuskentästä koskien nuorten syrjäytymistä.

Nuorten jäämisestä koulutus- ja työmarkkinoiden ulkopuolelle, usein *nuorten syrjäytyminen*, on kirjoitettu ja puhuttu suomalaisessa mediassa paljon. Suomalaisen median nostaman huolen lisäksi aiheita on käsitelty akateemisessa maailmassa. Esimerkiksi EVA:n teettämässä analyysissä tilastotieteilijä Pekka Myrskylä (2012, 1) paikantaa syrjäytymisen kovan ytimen noin 32 500 nuoreen, joista ”[k]ukaan ei tarkkaan tiedä keitä he ovat ja mitä he tekevät”. Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä Elina Palola, Katri Hannikainen-Ingman ja Vappu Karjalainen (2012) peräänkuuluttavat laadullista tutkimusta syrjäytyneistä nuorista. Kirjoittajien mukaan olisi tarpeellista kuunnella syrjäytyneiden nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä tämän päivän yhteiskunnasta sekä heidän toimijuudestaan siinä. Osaltaan tähän tarpeeseen pyrin kandidaatintutkielmalla vastaamaan. Tarkoitukseni on pyrkiä ymmärtämään suomalaisia nuoria, jotka ovat vetäytyneinä yhteiskunnasta. Ymmärtämisen avulla kyetään löytämään parhaimmat ratkaisut näiden nuorten auttamiselle.

2 AIKAISEMPI TUTKIMUS

Paikannan ensin aiheen yhteiskunnallisena ilmiönä suomalaisesta tutkimuskentästä. Käsitelen seuraavassa sitä suomalaista tutkimuskirjallisuutta, jossa tarkastellaan työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella olevia nuoria. Lisäksi pohdin nuorten vetäytymisen yhteyttä syrjäytymiseen ja yksinäisyyteen. Tarkastelen myös syitä, joita on annettu edellä mainituille hikikomori- ja NEET-ilmiölle. Luvun lopussa esittelen myöhäismodernia nuoruutta koskevaa teoretisointia ja tutkimusta teoreettista viitekehystä varten.

2.1 Vetäytyneet nuoret

Kuinka laajasta ilmiöstä tutkimuksessani on kyse? Ilmiöstä ei ole olemassa suomalaista tutkimusta, mutta joitakin viitteitä aikaisemmasta tutkimuksesta on mahdollista saada. Määrittellessäni vetäytyneen nuori työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella olevaksi, voin saada jo suuntaa antavia lukuja vetäytyneiden nuorten määrästä.

Suomalaisessa ja eurooppalaisessa nuorisotutkimuksessa on viime vuosina käytetty termiä NEET (*Not in Employment, Education or Training*) kuvaamaan nuoria, jotka eivät osallistu työ- ja koulutusmarkkinoille eivätkä kursseille (esim. työväenopiston kurssit). Eurostatin (2014) tilastojen mukaan vuonna 2013 15–29-vuotiaita NEET-nuoria oli Suomessa 10.9 prosenttia ikäluokasta kun vuonna 2005 vastaava osuus oli 9.5 prosenttia. Kuten tilastokeskuksen yliaktuaari Liisa Larja (2013) artikkelissaan mainitsee, NEET-aste ei kuitenkaan kerro nuoren todellisesta elämäntilanteesta kaikkea. Esimerkiksi työvoimatutkimuksessa kysytään nuoren omaa käsitystä pääasiallisesta toiminnastaan, jossa 15–24-vuotiaista NEET-nuorista 59 prosenttia mainitsi vuonna 2011 toiminnakseen työttömyyden, 17 prosenttia työkyvyttömyyden, 14 prosenttia lastenhoidon ja 7 prosenttia kertoi tekevänsä jotain muuta. NEET-aste kykenee kuitenkin antamaan suuntaa vetäytyneiden nuorten maksimimäärästä Suomessa, joka näyttäisi NEET-asteen perusteella olevan noin 10 prosenttia 15–29-vuotiaiden ikäluokasta. (Larja, 2013.)

Tilastotieteilijä Pekka Myrskylä käyttää artikkelissaan (2012) suomalaisten nuorten syrjäytymisestä NEET-asteen sijaan termejä *syrjäytynyt nuori* ja *ulkopuolinen nuori*. Syrjäytyneen nuoren (15–29-vuotias) Myrskylä määrittelee nuoreksi, joka ei ole työssä tai koulutuksessa ja jolla ei ole perusasteen jälkeistä muuta koulutusta. Tällä määritelmällä Myrskylä paikantaa syrjäytyneiden nuorten määräksi vuonna 2010 noin 51 300 nuorta.

Näistä nuorista 32 500 on ulkopuolista nuorta, sillä syrjäytyneistä nuorista noin 18 800 on työttömiä. Myrskylän ulkopuoliset nuoret eivät ole syrjäytyneiden nuorten tapaan ilmoitaneet työttömiksi. On huomioitavaa kuitenkin, että Myrskylä rajaa tarkastelunsa nimenomaan vain perusasteen käyneiden nuorten määrän tarkastelemiseen. On epäselvää, voidaanko tämän tutkimuksen aineistossa esiintyvät vetäytyneet nuoret esittää vain perusasteen käyneinä, sillä heistä on saatavilla aineiston anonymisyyden vuoksi vähän tietoa. Kuitenkin, kuten Myrskylä (2011, 49) osoittaa, ainoastaan perusasteen suorittaneita ulkopuolisia nuoria on eniten ulkopuolisten nuorten ryhmästä. Vuonna 2008 keskiasteen suorittaneita ulkopuolisia nuoria oli 21 100 ja korkean asteen suorittaneita 4 400.

Työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella olemisen voidaan katsoa Myrskylän *ulkopuolista* ja tutkimukseni *vetäytynyttä* nuorta yhdistäväksi ilmiöksi. Tutkimuksessaan *Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella* (2011) Myrskylä käyttää tutkimukseni kannalta mielenkiintoista käsitettä *ulkopuolisuusriski*, jolla hän viittaa nuoren riskiin jäädä työn ja koulutuksen ulkopuolelle. Ulkopuolisuusriskiä lisää Myrskylän mukaan koulutuksen puute kun taas kouluttautuminen vähentää sitä. Lisäksi ulkopuolisuusriskiä lisää nuoren ulkomaalaistaustaisuus, asunnottomuus, yksin eläminen, huostaanotto sekä nuoren vanhempien matala koulutustaso ja sosioekonominen asema. Tietyt rakenteellisetkin tekijät näyttävät siten lisäävän nuoren riskiä jäädä työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolelle.

2.2 Syrjäytymistä vai vetäytymistä?

Syrjäytymisen käsitettä on vaivannut epämääräisyys (Helne, 2004). Siitä, mitä syrjäytymisellä milloinkin tarkoitetaan on tutkijoiden välillä ollut erimielisyyksiä. Kaikkien hyväksymää määritelmää syrjäytymiselle ei ole löytynyt, mutta usein syrjäytymisen katsotaan liittyvän taloudellisten resurssien puutteeseen (Lehtonen & Kallunki, 2013, 130). Usein puhe syrjäytyneistä nuorista nouseekin vaikeiden taloudellisten aikojen vallitessa kuten Suomessa 1990-luvun laman aikana ja jälkeen sekä nyt vuoden 2008 taantuman jälkeen (ks. Lähteenmaa, 2012). Sen sijaan siitä, miten nuoren vetäytyminen liittyy taloudellisiin ongelmiin ei ole vielä olemassa tutkimustietoa. Lisäksi päätin käyttää käsitettä *vetäytynyt nuori*, sillä usein syrjäytyneen nuoren katsotaan olevan työtön vailla opiskelupaikkaa, mutta poiketen vetäytyneestä nuoresta syrjäytyneellä voi nähdäkseni olla myös aktiivinen sosiaalinen elämä. Käyttämällä käsitettä *vetäytynyt nuori* haluan nimenomaan korostaa tätä sosiaalisten suhteiden puutetta, joka tähän ilmiöön olennaisesti kuuluu.

Syrjäytyminen ei kuitenkaan liity vain yksilön taloudellisiin ongelmiin, vaan ilmiöllä on havaittu olevan monia eri ulottuvuuksia. Esimerkiksi Anna-Liisa Lämsä (2009) määrittelee syrjäytymisen viittaavan ”yleisesti niihin toiminnan ja tarpeentyydytyksen puutteiloihin, jotka ovat seurausta yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden ulkopuolelle jäämisestä tai joutumisesta sekä näillä alueilla tarvittavien ja jaettavien pääoman muotojen puutteista”. Määritelmän avulla voidaan jakaa syrjäytyminen seitsemään eri ulottuvuuteen Rauhalan (1988) tapaan. Koska syrjäytyminen on kuitenkin vetäytymiselle vähintäänkin lähikäsite, niin on syytä tarkastella näitä eri ulottuvuuksia hieman tarkemmin.

Rauhalan mukaan syrjäytyminen voi johtua *taloudellisesta huono-osaisuudesta*, jota kuvaavat palkkatyöstä syrjäytyminen, riittämättömät tulot osallistua nyky-yhteiskunnalle tyypillisiin kulutuksen ja osallistumisen malleihin, toimeentulo erilaisten tukien ja avustusten varassa sekä toimeentuloköyhyys. Toiseksi syrjäytymistä voidaan hahmottaa *sosiaalisen huono-osaisuuden* näkökulmasta, jota kuvaavat sosiaalisten suhteiden epävakaus tai puute, perhesuhteiden ongelmat ja muulta lähiverkostolta saatavan sosiaalisen tuen puutteet sekä erilaiset sosiaaliset ongelmat, jotka heikentävät tai saattavat heikentää yksilön asemaa yhteisössä ja joihin liittyy usein tietynlainen sosiaalinen leima. Kolmas syrjäytymisen ulottuvuus on *vallankäytöstä ja osallistumisesta syrjäytyminen*, jota kuvaa yhteiskunnallisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien puute sekä joutuminen toisten vallankäytön ja kontrolloinnin erityiskohteeksi. Neljäs on *huono-osaisuus terveyden suhteen*, jota kuvaavat fyysiset ja psyykkiset pitkäaikaissairaudet sekä niihin mahdollisesti liittyvä puutteellinen työ- ja toimintakyky, työkyvyttömyys ja ennenaikainen eläköityminen. Viidenneksi syrjäytymisen ulottuvuudeksi Rauhala esittää *työmarkkinoilta syrjäytymisen*, joka pitää sisällään työn sisällyksettömyyden ja huonot työolot, epävakaan työmarkkina-aseman, poisputoamisen tuotannosta ja työelämästä, työttömyyden tai sen uhkan sekä työkyvyttömyyden ja ennenaikaisen eläköitymisen. Kuudes ulottuvuus on *asuntomarkkinoilta syrjäytyminen*, jolle on tyypillistä asuminen levottomalla alueella tai puutteellisissa olosuhteissa tai ahtaasti sekä vaikeus itsenäisessä asumisessa tai asumisen rahoituksessa. Viimeisenä ulottuvuutena Rauhala esittää *koulutuksesta syrjäytymisen*, joka pitää sisällään kouluvaikeudet, koulun keskeyttämisen, koulussa alisuorittamisen, valikoitumisen vähemmän arvostetuille koulutusaloille ja -tasoille tai jäämisen jatkokoulutuksen ulkopuolelle sekä puutteellisen tai keskeytyneen koulutuksen. (ks. Lämsä, 2009, 42–44.)

Vetäytyminen sinänsä, kuten Juho Saaren (2010, 209) mukaan yksinäisyys, voi olla syrjäytymisen yksi ulottuvuus tai siinä voi olla piirteitä monista edellä luetelluista syrjäytymisen ulottuvuuksista. Esimerkiksi vetäytynyt nuori voi kokea taloudellisen huono-osaisuuden vetäytymisensä syynä, sillä hän ei ole kyennyt osallistumaan maksullisiin harrastuksiin ikätovereidensa tapaan. Sosiaalista huono-osaisuutta hän on voinut kokea perheensä sisällä ja nähdä sen syynä tilanteellensa. Yksi mahdollinen syy on myös huono-osaisuus terveyden suhteen, jossa nuori kokee olevansa kyvytön osallistumaan terveystensä vuoksi koulutus- ja työmarkkinoille. Syrjäytymisen eri ulottuvuudet tarjoavat mielenkiintoisen näkökulman vetäytymisen syiden pohtimiseen ja siksi ne on hyvä ottaa huomioon.

2.3 Yksinäisyys vetäytymisen osana

Määrittelen vetäytymiseen kuuluvan vetäytymisen sosiaalisista suhteista. Sosiaalisten suhteiden puutteeseen kuuluu läheisesti yksinäisyyden käsite. Lisäksi tutkimuksen aineistossa yksinäisyys tunteena esiintyy useasti. Juho Saari (2010, 9) määrittelee kirjassaan *Yksinäisten yhteiskunta* yksinäisyyden ”emotionaalisenä tilana, jossa yksilö tuntee samanaikaisesti olevan erillään muista ihmisistä ja tarvetta muiden ihmisten kanssa olemiseen”.

Mielenkiintoiseksi aineiston analyysin sekä yksinäisyyden syiden suhteen nousee Saaren (2010) teos, jossa hän käsittelee yksinäisyyttä yhteiskunnallisena ilmiönä. Hän lähestyy yksinäisyyttä sekä makro- että mikrotasolta etsien mahdollisia syitä yksinäisyydelle. Makrotason muutoksien analysoimiseen hän käyttää tilastoaineistoja kun taas mikrotason aineistona on internetin keskustelupalsta. Saaren tutkimuksen yksinäisten antamat syyt yksinäisyydelle ovat mielenkiintoinen vertailukohde vetäytyneiden nuorten ymmärtämiseen, joten siksi on syytä käydä läpi Saaren tutkimuksen tuloksia.

Saaren mukaan keskustelupalstan yksinäiset ovat hyvin aloitekyvyttömiä oman yksinäistymisen vähentymisessä. Saaren mukaan yksinäisen identiteetillä on huomattava vaikutus yksinäisyyden vähentämisessä. Toinen havainto koskee yksinäistymisen medikalisoitua ja psykologisoitua, jota keskustelupalstan yksinäiset tekevät yllättävän usein. Lisäksi he näyttävät antavan yksinäisyyden syyksi omia luonteenpiirteitään kuten ujoutta tai sosiaalisten taitojen puutetta. Myös ympäristöä syytetään aineistossa. Varsinkin kiusaaminen, hylkäyskokemukset, väheksyntä ja raittius nähdään syinä. Yksinäiset näyttävät kuitenkin hyvin harvoin kiinnittävän huomiota yhteiskunnan muutokseen yksinäistymistä aiheuttavana tekijänä. (Saari, 2010, 199–200.) Varsin mielenkiintoiseksi nousee tässä tutki-

muksessa käytetyn aineiston vertaaminen Saaren tutkimukseen, sillä yksinäistyminen ja vetäytyminen ovat sosiaalisten suhteiden puutteiden kannalta lähellä toisiaan.

Saaren (2010) käyttämien makroaineiston mukaan suomalaisten yksinäisyys ei ole lisääntynyt viime vuosikymmenten aikana, vaan pikemminkin vähentynyt. Valtaosa suomalaisista ei tunne itseään yksinäiseksi. Kuitenkin noin joka viides yli 15-vuotiaista kokee yksinäisyyttä säännöllisesti. Tilastollisesti tarkasteltuna yksinäisyyttä kokevat erityisesti yli 65-vuotiaat, työttömät, työkyvyttömyyseläkkeellä olevat ja yksinäis- ja yksinhuoltajataloudet. Yksinäisyyden vähentymistä on selitetty työttömyyden vähentymisellä ja terveydentilan kohentumisella. (Moisio & Rämö, 2007.) Saaren mukaan (2010, 122) yksinäisyys vähenee työttömällä, jos hänellä on selkeä rooli tai identiteetti. Kaikista yksinäisin on Saaren mukaan sellainen työtön, joka haluaisi työhön, mutta ei aktiivisesti hae työtä. Myös koulutuksen Saari katsoo vähentävän yksinäisyyttä samaan tapaan kuin Myrskylän (2011) raportista ilmenevä ulkopuolisuusriskin pienentyminen koulutuksen myötä.

Vetäytymisen suhteen näyttäisi siltä, että toisaalta nuoren työttömyys tilastollisesti lisääisi yksinäisyyttä. Tilastollisesti katsottuna ei olisi siten yllätys, jos vetäytyneet nuoret kertovat yksinäisyyden kokemuksesta aineistossa. Toisaalta taas on esitetty havaintoja siitä, että yksinäisyys voisi johtaa syrjäytymiseen (ks. Lehtonen & Kallunki, 2013). Samasta havainnosta kertoo myös Saaren havaitsema yksinäisen identiteetti. Yksinkertaistettuna, yksinäisyys voi olla yhteydessä vetäytymiseen siten, että se on joko sen tulos tai syy.

2.4 Kansainvälinen tutkimus vetäytyneistä nuorista

Aikaisemman tutkimuksen mukaan Suomessa on niin NEET- kuin ulkopuolisia nuoria. Sen sijaan vetäytyneitä nuoria ei aikaisemman tutkimuksen mukaan Suomesta ole löytynyt. Yksi tämän tutkimuksen tärkeistä lähtökohdista on ollut Japanissa ja viime vuosina kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa huomiota saanut hikikomori-ilmiö. Hikikomori-ilmiöllä viitataan japanilaisiin nuoriin aikuisiin, jotka ovat vetäytyneet yhteiskuntaelämästä sekä ovat olleet vetäytyneenä sosiaalisista suhteista perhesuhteita lukuun ottamatta yli kuusi kuukautta. Lisäksi he ovat työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella. (Furlong, 2008.) Kuten myös johdannossa todettiin, tämän tutkimuksen aineistona käytettävällä keskustelupalstalla käytetään itsestä nimitystä ”hikky” tai ”komeroitunut”.

Hikikomori-ilmiölle esitettyjä eri syitä esiintyy runsaasti niin mediassa kuin akateemisissa tutkimuksissa. Sosiologian professori Andy Furlong (2008) mukaan hikikomori-il-

miötä on selitetty pääasiassa psykologisin selityksin. Artikkelissaan Furlong itse paikantaa hikikomori-ilmiön syyksi työmarkkinoiden muutoksen, jonka otan tässä kandissa argumenttina myös tässä käsiteltävän vetäytymisen yhdeksi tutkimushypoteesiksi. Seuraavaksi käyn läpi Furlongin argumentin, sillä rakennan sillä osaltaan teoreettista viitekehystäni.

Andy Furlong (2008) esittää artikkelissaan, *The Japanese hikikomori phenomenon: acute social withdrawal among young people*, syyksi kasvavalle hikikomorien joukolle työmarkkinoiden muutoksen. Varsinkin nuorille työmarkkinoiden muutos on tarkoittanut sitä, että nuorisotyöttömyyden nousun ohella työt ovat muuttuneet perinteisistä vakituisista työpaikoista osa-aika- ja freelancetöihin. Kun Japanin nuorisotyöttömyys 15–19-vuotiailla miehillä kasvoi 8 prosentista 12 prosenttiin vuodesta 1990 vuoteen 2004, niin osa-aika- ja freelancetöiden tekeminen nousi 15.7 prosentista 32 prosenttiin. Myös 20–24-vuotiaiden työnteko on muuttunut samalla tapaa Japanin työmarkkinoiden muuttuessa epävarmemmiksi. Nuorten mahdollisuuksien romahtaminen vakituisiin työpaikkoihin ja keskiluokkaiseen elämään nähden tapahtui Furlongin mukaan kontekstissa, jossa perheiden odotetaan neuvovan ja tukevan nuoria ihmisiä ja jossa valtiolla on vain pieni rooli työttömien nuorien auttamisessa. Kun nuoret kohtaavat tällaisen oudon tilanteen ilman tarvittavaa tukea, he kokevat identiteettikriisin ja/tai vetäytyvät jatkossa tilanteista, jotka tuottavat heille ahdistusta tai epämukavuutta. Vakaat ja jäykät työmarkkinat ovat korvautuneet uusilla epävarmoilla töillä, joten ei ole Furlongin mukaan ihme, että se aiheuttaa nuorissa vetäytymistä sekä sosiaalisesta elämästä että yhtä lailla työmarkkinoilta.

Samanlaisia argumentteja esittävät tutkijat Sachiko Kaneko (2006) ja Suzanne Vogel (2012) artikkeleissaan. Kanekon mukaan hikikomorit ovat ihmisiä, jotka eivät pysty vastaamaan tai halua vastata kiireen ja tehokkuuden vaatimuksille, vaan sulkeutuvat kotiinsa nukkumaan, pelaamaan tietokonepelejä ja lukemaan kirjoja. Hikikomori voidaan nähdä myös aikuisuuden roolista kieltäytymisenä, koska hikikomorit eivät pysty täyttämään aikuisille asetettuja yhteiskunnallisia vaatimuksia. Kanekon argumenttina on se, että hikikomori-ilmiö symboloi sitä, kuinka japanilaiset elävät ajan ja rooliodotuksien paineessa ja miten osa nuorista ei kykene mukautumaan ulkopuolelta tuleviin vaatimuksiin. Vogelien mukaan traditionaalisen japanilaisen perheyhteisön hajoamisella sekä työmarkkinoiden epävarmuudella on ollut psykologisia vaikutuksia, jotka näkyvät yleisenä stressitason nousulla ja uusien psykologisten häiriöiden ilmentymisenä. Japanissa yksilöillä on nyt enemmän vapautta valita itse elämänsä suuntaa, koska ”itsensä toteuttamista” ei nähdä

enää häpeällisenä tai itsekkäänä. Mutta, epävakaiden työmarkkinoiden sekä muuttuneen perheyhteisön aikana, yksilöillä ei Vogelillä ole ketään, joka neuvoisi tai tukisi yksilöitä uudessa yksilöllistyneessä Japanissa. Kun ennen yksilöt kykenivät tukeutumaan perheeseen tai korporaatioihin, nyt se ei enää ole mahdollista muuttuneiden yhteiskunnallisten rakenteiden, kuten työmarkkinoiden muutoksen vuoksi. Vogel toteaa Japanin astuneen individualismin ja vastuullisuuden aikakauteen, jossa yksilöt ovat yhä enemmän vastuussa vain itsestään ja tämä näkyy uusien sosiaalisten ongelmien myötä.

John Bynner (2013) argumentoi artikkelissaan ”*School to work transitions and wellbeing in a changing labour market*” NEET-ilmiön kasvaneen Britanniassa taloudellisen taantumana sekä työmarkkinoiden muutosten aikana. Hänen mukaansa muuttuneet työmarkkinat ja taantuma ovat tuoneet mukanaan sen, että yksilön persoonallisia resursseja painotetaan työmarkkinoilla yhä enemmän. Tämä on johtanut siihen, että eriarvoisuus näkyy yhä enemmän sijoittumisessa työmarkkinoille. Paremmilla resursseilla varustetut varakkaiden perheiden nuoret pärjäävät paremmin siirtymisessä koulutuksesta yhä epävarmemmaksi ja vaativimmille työmarkkinoille kuin ne, jotka tulevat köyhemmistä oloista. Artikkelissaan Bynner huomauttaa Myrskylän (2011) tapaan, että työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisen riski on korkea matalan koulutustason omaavilla nuorilla.

2.5 Myöhäismoderni nuoruus

Ennen teoreettiseen viitekehykseen siirtymistä perehdyn aikaisempaan tutkimukseen työmarkkinoiden muutoksesta, sillä pidän sitä yhtenä tärkeimpänä yhteiskunnallisena muutostekijänä nuorten syrjäytymisen taustalla. Lisäksi käsittelen tässä luvussa myöhäismoderniä nuoruutta, johon myös työmarkkinoiden muutoksen argumentoidaan liittyvän.

Kirjassaan *Young people and social change : new perspectives* (2007, 34–35) Furlong ja Cartmel argumentoivat nuorten siirtymävaiheen koulutuksesta työmarkkinoille muuttuneen länsimaissa vakaista ja ennustettavista siirtymistä ajaltaan pitkittyneisiin, epävarmempiin ja vähemmän ennustettaviin siirtymiin. Tutkijoiden mukaan muutosta voidaan kuvata myös muutoksella kollektiivisista siirtymistä yksilöllistyneempiin siirtymiin. Koulutuksesta työmarkkinoille siirtymisen yksilöllistyminen ei kuitenkaan tarkoita kirjoittajille vain yksilöllisten tekijöiden merkitystä vaan nuoren sosioekonomisella taustalla on yhä enemmän merkitystä integraatiossa. Tätä paradoksia Furlong ja Cartmel kutsuvat (em. 138–139) käsitteen epistemologinen harha avulla: vaikka yksilöille yhteiskunnan rakenteen vai-

kus on tullut yhä epäselvemmäksi, niin silti yhteiskunnan rakenne esimerkiksi yhteiskuntaluokkineen strukturoi nuorten kokemuksia ja elämänmahdollisuuksia.

Samanlaista muutosta kollektiivisia siirtymiä painottavista työmarkkinoista yksilöllisiin on havaittu myös Suomen työmarkkinoilla. Tutkijat Nyysölä ja Pajala kirjoittavat jo 1990-luvulla julkaistussa kirjassaan *Nuorten työura : koulutuksesta työelämään siirtyminen ja huono-osaisuus* (1999, 9) suomalaisten nuorten siirtymävaiheen koulutuksesta työmarkkinoille kokeneen muutoksen vakituisista työpaikoista työttömyyteen, epävarmihin työsuhteisiin ja ”erilaisten tukiohjelmien viidakkoon”. Furlongin ja Cartmelin tavoin Nyysölä ja Paju kuvaavat siirtymävaiheen pirstaloitumista ja ilmaisevat huolensa niistä nuorista, jotka aloittavat työmarkkinoille siirtymisen heikoimmista lähtökohdista. Koulutamattomille nuorille tutkijat ennustavat vielä suurempaa epävarmuutta: vakaan työmarkkina-aseman saavuttaminen katsotaan lähes mahdottomaksi. Kuten edellä mainitusta Myrskylän (2011) ulkopuolisuusriskistä huomattiinkin, suurimmassa vaarassa joutua työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolelle ovat vain perusasteen varassa olevat nuoret.

Viime aikoina keskustelussa suomalaisten työmarkkinoiden muutoksesta on nousut esiin käsite työmarkkinoiden prekarisoituminen. Prekariaatiolla viitataan ”elämää säätelevien ja sille vakautta sekä suunnitelmallisuutta antavien instituutioiden kriisiin” (Jokinen et al., 2011, 7). Työmarkkinoiden prekariaatio koskee myös edellä käsiteltyä kollektiivisten siirtymien muutosta yhä sirpalemaisempiin ja ennustamattomiin yksilöllisten siirtymien aikaan. Epävarmuus on prekariaatiossa keskiössä, sillä yksilölle prekarisoituminen tuo tullessaan elämän epävakautta, epävarmuutta, tulevaisuuden näkökulman katoamista ja elämän merkityksen tunteen puuttumista (em. 7–8). Myös edellä mainitussa artikkelissa Bynner (2013, 36) yhdistää epäonnistuneen siirtymän koulutuksesta työmarkkinoille prekariaattiin. Epäonnistunutta siirtymää, prekariaattia, Bynner kuvaa väliaikaisen työn ja työttömyyden vaihtelulla, joka lisää sosiaalisia ongelmia kuten huume- ja alkoholi-ongelmia, mielenterveysongelmia sekä nuorilla naisilla aikaista äitiyttä. Juha Siltalan (2007, 301) mukaan suomalaiset työmarkkinat ovatkin polarisoituneet yhtäältä ylityöllisiin, toisaalta alityöllisiin ja kolmanneksi työmarkkinoilta kokonaan syrjäytyneisiin.

Kirjassaan *Understanding youth in late modernity* (2007, 59–60) Alain France kiteyttää koulutuksesta työmarkkinoille siirtymävaiheen kriisiin kolmeen vaikuttavaan trendiin, jotka ovat nähtävissä niin kehittyneissä kuin kehittyvissä maissa. Ensinnäkin työmarkkinat perusasteen suorittaneille nuorille näyttäisivät olevan stagnantissa tilassa. Kou-

lutuksesta työmarkkinoille siirtyminen on yhä vaikeampaa, sillä mahdollisuudet työllistyä ovat vähentyneet. Yli 16-vuotiaille perusasteen suorittaneille nuorille tarjolla olevat työt ovat matalan koulutustason ja matalan palkan töitä laajenevalta palvelusektorilta. Toiseksi nuorten kouluttautuminen on kasvanut. Perusasteen jälkeen yhä laajeneva osuus nuorista jatkaa kouluttautumista. Ja kolmanneksi, perusasteen suorittaneiden työllistyminen tapahtuu yhä enenevässä määrin valtioiden tarjoamien työharjoittelujen kautta.

Mainitussa teoksessaan France mainitsee (em. 60), että koulutuksesta työmarkkinoille siirtyminen ei ole ainoa muutos, joka leimaa myöhäismodernin nuoren aikuistumista. Esimerkiksi kotoa pois muuttaminen, parisuhteen luominen ja aktiivisen kuluttajan rooli sekä erilaiset poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet voivat olla nyky-yhteiskunnassa myös aikuisuuden merkkejä. Kuitenkin myös näitä muita aikuistumisen muotoja ja koko yhteiskuntaa sinänsä leimaa Francen mukaan alituinen muutos, jonka seurauksena nuorten siirtymävaihetta aikuisuuteen leimaa monimuotoisuus. Tästä on seurannut Francen mukaan se, että yksilön omaa toimijuutta painotetaan aikaisempaa enemmän.

Myöhäismodernia aikaa on kuvattu käsitteen *refleksiivisyyden* (Beck, Giddens, & Lash, 1995) avulla. Käytännössä refleksiivisyys on tarkoittanut yksilön kohdalla sitä, että perinteiset traditiot ja sosiaaliset normit ovat menettäneet yhä enemmän vaikutustaan yksilön elämänsuhteen. Näiden sijaan elämänsuhteiden on yhä enemmän yksilön omista valinnoista kiinni. Modernin yhteiskunnan rakenteelliset tekijät, kuten luokka-aseman vaikutus yksilön elämänsuhteeseen, ovat refleksiivisen modernisaation myötä menettäneet merkitystään. Tästä yksilön roolin vahvistumisesta ja perinteisten elämää ohjaavien puitteiden heikkenemisestä Anthony Giddens (1991) käyttääkin käsitettä elämänsuhteiden politiikka. Giddensille elämänsuhteiden politiikka on elämää koskevien päätösten politiikkaa. Elämänsuhteiden politiikka on yksilöille nyt mahdollista ns. emansipaation johdosta, jolla Giddens viittaa vapautumiseen ”traditioiden kahleista”. Esimerkiksi perheen tai suvun merkitys ihmisen elämänsuhteen jäsentäjänä on heikentynyt ja tilalle on tullut yhä enemmän yksilön vapautta valita useista elämänsuhteidenmahdollisuuksista. Toisin sanoen yksilöillä on suuremmat mahdollisuudet elämänsuhteiden politiikkaan, koska he ovat irtautuneet ulkoa päin tulleista ”normaalibiografian elämänsuhteidenkirjoituksista”. (Giddens, 1991; Roos & Hoikkala, 1998; Saari, 2010, 86–91.)

Giddensin lisäksi yksi myöhäismodernin yhteiskuntatieteen vaiheen tuottamasta elämänsuhteiden politiikasta kirjoittanut sosiologi on Ulrich Beck. Hänen Elisabeth Beck-Gernsheimin kanssa kirjoittama teos (2002, 2–3) individualisaatiosta korostaa myös myöhäismoder-

nin merkitystä yksilön oman roolin korostumisella traditionaalisten tekijöiden kustannuksella. Nykyisessä yhteiskunnassa yksilöiden on heidän mukaansa oltava aktiivisempia kuin entisessä ja osallistuttava kilpailuun rajallisista resursseista joka päivä. Yksilöiden on luotava ns. ”tee-se-itse-biografia” pärjätäkseen myöhäismodernissa yhteiskunnassa yhä uudelleen, sillä sen on kyettävä vastaamaan muuttuviin olosuhteisiin niin työmarkkinoilla kuin yhteiskunnassa yleisestikin. Esimerkiksi yksilön on kouluttauduttava sellaisiin työpaikkoihin, joille on kysyntää. Samalla tapaa refleksiivisyys koskee tutkijoiden mukaan myös sosiaalisia suhteita. Myös niissä on yhä enemmän kyse yksilöiden valinnasta ja muutoksesta refleksiiviseksi: niitä on jatkuvasti perustettava, ylläpidettävä ja uudistettava. Tutkijat kuitenkin ilmaisevat huolensa sosiaalisesta isolaatiosta ja yksinäisyydestä, joka voi olla tämän refleksiivisyyden käänköpuoli. (Beck & Beck-Gernshein 2002, 35.) Esimerkiksi yksinäisyyden lisääntymisestä ei ole kuitenkaan Suomessa merkkejä (Saari, 2010).

Refleksiivinen modernisaatio onkin saanut osakseen kritiikkiä. Edellä käydyssä epistemologisen harhan mukaan yhteiskunnan rakenteiden vaikutus on tullut yhä epäselvemmäksi, mutta samalla se kuitenkin strukturoi nuorten kokemuksia ja elämänmahdollisuuksia. Juho Saari toteaaakin kirjassaan (2010, 91) ettei refleksiivisyyttä ja yksilöllistymistä koskeville väitteille ole löydetty systemaattista tukea. Empiirisen aineiston puutteiden lisäksi esimerkkinä on tästä luokka-aseman merkitys ”ihmisten elämänmahdollisuuksien allokoijana”, joka on tutkimusten mukaan kuitenkin yhä merkittävä (Erola, 2010). Samaan kritiikkiin yhdistän edellä käydyssä työmarkkinoiden muutoksen, joka osaltaan rajaa yksilöiden elämänmahdollisuuksia työllistymisen suhteen. Kuten edellä todettua, myös suomalaisia nuoria odottaa työmarkkinoilla epävarmuus ja usein myös työttömyys. Kysymys näyttäisikin olevan siitä, miten toisaalta yksilön kasvaneeseen vastuuseen, mutta toisaalta rakenteellisten tekijöiden vahvaan merkitykseen nuoret reagoivat.

Aikaisempi tutkimus ei ole antanut selvää selitystä sille, miksi nuori henkilö voisi vetäytyä yhteiskunnasta. Toisaalta aikaisempi tutkimus antaa viitteitä siitä, minkälaisista väestöryhmistä vetäytyneet nuoret mahdollisesti tulevat ja kuinka paljon heitä korkeintaan on. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella näyttäisi olevan enemmän nuoria, jotka ovat koulutustaustaltaan vain perusasteen varassa. Merkittävänä ulkopuolisuusriskin lisääjänä olivat Myrskylän raportin mukaan myös nuoren ulkomaalaistaustaisuus, asunnottomuus, yksin eläminen, huostaanotto sekä nuoren vanhempien koulutustaso ja sosioekonominen asema. Yksinäisyyttä kokevat tavallista väestöä enemmän työttömät ja työkyvyttömyys-

eläkkeelle ovat. Lisäksi koulutustasolla näyttäisi olevan yhteys yksinäisyyden kokemiseen. Mitä enemmän koulutusta, sitä vähemmän yksinäisyyttä. Nuorten vetäytymisen japanilaista vastinparia, *hikikomori*-ilmiötä, on selitetty työmarkkinoiden muutoksella. Furlongin mukaan ei ole ihme, jos nuori vetäytyy työmarkkinoilta, koska se on niin kilpailtu alue ja kaikille ei sieltä löydy paikkaa. Bynnerille NEET-ilmiön syyt löytyivät myös työmarkkinoiden muutoksesta, joissa paremmilla resursseilla varustetut nuoret pärjäävät paremmin kuin matalammista yhteiskuntaluokista tulevat. Myöhäismodernille nuoruuden on tyypillistä nuoren oman toimijuuden kasvanut vastuu, mutta toisaalta yhteiskunnan rakenne määrittää vielä vahvasti nuorten elämänpolkuja ja -valintoja. Seuraavaksi on luotava teoriaa sille, miksi nuori voisi reagoida yhteiskunnan rakenteen muutokseen vetäytymällä.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Aikaisemmasta tutkimuksesta saadaan käsitys myöhäismodernista nuoruudesta, jossa nuoruutta toisaalta leimaa nuorten elämänpolkujen yksilöllistyminen, mutta toisaalta nuorten elämänpolkujen eriarvoistuminen. Teoreettisen viitekehyksen muodostamisessa käytän ensin apuna Robert K. Mertonin paineteoriaa. Luvun toisessa kappaleessa pohdin Pierre Bourdieun käyttämistä teoreettisen viitekehystä. Bourdieulta varsinkin käsitteet *intressi* ja *todennäköisyyden kausaalisuus* ovat mielenkiintoisia pohdittaessa nuorten vetäytymistä. Teoreettiseen viitekehykseen, Mertonin ja Bourdieun käyttöön, olen saanut ideoita Martti Siisiäisen luentosarjasta (2014) ja hänen artikkelistaan *Osallistumisen ongelma* (2010).

3.1 Yksilön turhautuminen rakenteellisiin esteisiin

Furlongin ja Cartmelin (2007) käyttämä käsite epistemologinen harha kuvastaa sitä, että yksilöillä katsotaan olevan yhä enemmän vastuuta omasta elämästään, jolloin rakenteen vaikutus katsotaan yhä vähemmän merkitykselliseksi. Samaan aikaan kuitenkin Furlong ja Cartmel katsovat rakenteellisten tekijöiden vaikuttavan yksilön elämänseläntään. Se on tämä kehys, josta alan rakentamaan teoreettista viitekehystä nuorten vetäytymiseen.

Sosiologiassa on esitetty lukuisia teorioita sille, miten yhteiskunnan rakenne näkyy toimijoiden elämänseläntään. Yksi varsinkin kriminologiassa (ks. Kivivuori, 2013) tunnettu teoria siitä, miten yhteiskunnan rakenne voi ohjata toimijoita poikkeavaan käyttäytymiseen, kuten rikollisuuteen, on sosiaalinen paineteoria. Robert Merton, joka teoretoi paineteorian klassisen muodon vuonna 1938 (ks. Kivivuori, 2013, 147), kuvaa poikkeavaa käyttäytymistä tavoitteiden ja keinojen välisen ristiriidan synnyttämän turhautumisen tuloksena. Mertonin (1968, 188) mukaan poikkeavaa käyttäytymistä esiintyy yhteiskunnassa kun yksilöt eivät kykene saavuttamaan kulttuurisesti tärkeinä pidettyjä päämääriä institutionalisoitujen keinojen avulla. Esimerkiksi kulttuurisesta päämäärästä Merton (em. 190–193) ottaa vaurauden tavoittelun. Tätä vaurauden tavoittelua kulttuurisena päämääränä tuotetaan niin mediassa, kouluissa kuin perheen sisällä. Yksilön sosiaalistuessa tähän ympäristöön hän omaksuu itselleen tämän kulttuurisen päämäärän. Yksilö pyrkii pääsemään päämääräänsä institutionalisoitujen keinojen avulla, joka länsimaisessa yhteiskunnassa tarkoittaa usein kouluttautumista työhön ja työn avulla materiaalisen vaurauden vaa-

limista. Poikkeavaa käyttäytymistä esiintyy, jos yksilö ei kykene saavuttamaan vaurautta kyseisillä keinoilla.

Tällaiseen tavoitteiden ja keinojen väliseen ristiriitaan Merton (em. 194) esittää viisi eri ratkaisua, jotka ovat nähtävissä alla olevassa taulukossa (Siisiäinen, 2014).

	Kulttuuriset päämäärät	Institutionalisoidut keinot
Konformismi	+	+
Innovointi	+	-
Ritualismi	-	+
Vetäytyminen	-	-
Kapinointi	+ ja -	+ ja -

Konformisti hyväksyy sekä yhteiskunnan kulttuuriset päämäärät että institutionalisoidut keinot. Innovoiva yksilö hyväksyy kulttuuriset päämäärät, mutta voi pyrkiä mahdollisesti niihin ei-institutionalisoiduilla keinoilla. Esimerkiksi hän voi poiketa institutionalisoiduista keinoista ja näin saavuttaa kulttuurisesti tärkeinä pidettyjä päämääriä kuten taloudellista vaurautta. Ritualisti taas ei niinkään välitä kulttuurisista päämääristä, vaan menee sitä tavanomaista reittiä, joka Mertonille amerikkalaisessa modernissa yhteiskunnassa tarkoitti palkkatyötä. Kapinoiva yksilö taas hylkää sekä yhteiskunnassa vallitsevat päämäärät että keinot, jonka jälkeen asettaa niiden tilalle omat vaihtoehdonsa. Vetäytyjä sen sijaan ei hyväksy vallitsevia päämääriä saati keinoja. (Merton, 1968; Kivivuori, 2013.)

Teoreettisen viitekehyksen kannalta kiinnostavassa Mertonin tyypittelemässä vetäytymisessä yksilö siis hylkää sekä kulttuurissa tärkeänä pidetyt tavoitteet että kulttuuristen päämäärien saavuttamiseen tähtäävät institutionalisoidut keinot. Vetäytyminen on Mertonin mukaan (em. 207–208) todennäköisintä silloin, jos yksilö on kauttaaltaan hyväksynyt kulttuuriset päämäärät ja keinot saavuttaa ne, mutta institutionalisoidut väylät eivät takaa menestymistä. Tästä seuraa kaksijakoinen konflikti, jossa sisäistetyt moraaliset velvoitteet saavuttaa päämäärä institutionalisoitujen keinojen kanssa on konfliktissa laittomien keinojen avulla kulttuurisen päämäärän saavuttamiseen (kuten poikkeavan käyttäytymisen tyyppin *innovation* tapauksessa). Tästä seuraa yksilölle turhautumista ja vetäytymistä sivuun yhteiskunnasta, jolloin yksilö luopuu päämääristä ja keinoista (em. 207–208): ”*Defeatism, quietism and resignation are manifested in escape mechanisms which ultima-*

tely lead him to 'escape' from the requirements of the society". Mertonille tyypillisiä esimerkkejä vetäytyjistä ovat hylkiöt, kulkurit, juopot ja huumeidenkäyttäjät.

Mertonin soveltamista kandin tutkimusaiheeseen nousee kaksi tärkeää kysymystä. Ensinnäkin, jos poikkeavaa käyttäytymistä esiintyy kulttuuristen päämäärien ja instituutionalisoitujen keinojen välisessä ristiriidassa, niin mitkä ovat suomalaisen nyky-yhteiskunnan kulttuuriset päämäärät? Varsinkin tutkimusaiheen kannalta herää kysymys nuorten ensisijaisista päämääristä suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa. Toiseksi, Mertonin alkupe-
räinen artikkeli *Social Structure and Anomie* on vuoden 1938 Yhdysvalloista, joten oletettavasti yhteiskunta on muuttunut merkittävästi. Mertonin teoria onkin saanut osakseen kritiikkiä. Esimerkiksi Jokivuori ja Vainio pitävät (1991, 47) Mertonia ”oman aikansa ja yhteiskuntarakenteen vankina” ja syyttävät häntä amerikkalaisen unelman pitämisestä useimpien ihmisten ihanteena. Ymmärtääkseni tässäkin kysymys on siitä, vallitsevatko yhteiskunnassa tietyt dominoivat kulttuuriset päämäärät vai ei.

Erään näkökulman suomalaisen yhteiskunnan kulttuuriin päämääriin tuo nuorisobarometrit. Vuoden 2007 nuorisobarometrissa *Perusarvot puntarissa* (Myllyniemi, 2007) tarkasteltiin suomalaisten nuorten perusarvoja. Tulevaisuudensuunnitelmia, jonka yhdistän tässä kulttuuriin päämääriin, nuorilta kysyttiin kysymyksellä: ”Kuinka tärkeää sinulle on, että olet 35-vuotiaana saavuttanut seuraavia asioita?”. Tärkeimmäksi tulevaisuudentavoitteeksi, jopa 94 prosentille vastaajista, nousi pysyvä työsuhde. Lisäksi 74 prosenttia nuorista pitää tärkeänä omistusasunnon hankintaa sekä 76 prosenttia korkeaa elintaso. Sen sijaan arvostetun yhteiskunnallisen aseman nuorista kokee tärkeäksi vain 40 prosenttia. Pysyvä työsuhde, omistusasunto ja korkea elintaso mukailevat Mertonin kuvaamaa amerikkalaista unelmaa, jonka hän näki oman aikansa yhteiskunnan kulttuurisena päämääränä. Varsinkin pysyvän työsuhteen tärkeyttä nuorille on syytä tässä alleviivata.

Mertonin teorian yhdeksi vakavimmaksi kritiikiksi nousee funktionalismia kohtaan usein esitetty yksilön näkeminen yhteiskunnan rakenteiden sätkynukkena. Funktionalismista on sanottu, että se ei näe ”yksilöitä rakenteiden takaa”. (Jokivuori & Vainio, 1991, 47.). Mertonin esittämää paineteoriaa onkin kehitetty siten, että se ottaa huomioon yhteiskunnan rakenteen lisäksi yksilökohtaisempia tekijöitä. Yhdysvaltalaiskriminologi Robert Agnew kutsuu omaa teoriaansa yleiseksi paineteoriaksi. Mertonin sosiaaliseen paineteoriaan hän lisää yksilön henkilökohtaisten ominaisuuksien ja yksilön oman toiminnan ulottuvuuden. Esimerkiksi kognitiivisten kykyjen alhaisuus voi estää yksilöä saavuttamasta

kulttuurissa tärkeinä pidettyjä päämääriä, joka lisää turhautumista. Kasvanutta rikosriskiä Agnew selittää myös yksilön kokemilla kielteisillä kokemuksilla. Tärkeänä lisänä teoriassa on yksilökohtaisten tekijöiden huomioiminen rakenteellisten tekijöiden lisäksi siinä, miten yksilö kykenee saavuttamaan tärkeinä pidettyjä päämääriä. (Kivivuori, 2013, 152–154.)

3.2 Vetäytyminen intressinä ja todennäköisyyden kausaliteettina

Sosiaalisen paineteorian mukaan yksilö voi vetäytyä yhteiskunnasta, jos hän ei kykene institutionalisoiduilla keinoilla saavuttamaan kulttuurisesti tärkeinä pidettyjä päämääriä. Vetäytyminen on Mertonille yksi yksilön tapa reagoida yhteiskunnan tilaan, jossa kulttuuristen päämäärien ja institutionalisoitujen keinojen välillä on ristiriita. Mertonin teorian arvostelijoiden mukaan ongelmallista kuitenkin on yksilökohtaisten tekijöiden huomiotta jättäminen. Liiallinen rakenteen roolin korostaminen yksilön toimijuuden suhteen on selaista, jota pyrin tässä kandidaatintutkielmassa kuitenkin välttämään. Otankin seuraavaksi tarkasteluun Pierre Bourdieun relationaalisen sosiologian.

Bourdieu pyrki relationaalisessa sosiologiassaan yhdistämään objektivistisen ja subjektivistisen näkökulman. Toisaalta yhteiskuntaa tulee tarkastella ”objektiivisena strukturina, jonka ilmentymiä voidaan tarkkailla, mitata ja kartoittaa materiaana riippumatta yhteiskunnassa elävien ihmisten representaatioista”. Objektivistisen näkökulman avulla kyetään Bourdieun mukaan löytämään toimijoiden tekojen säännönmukaisuudet ja paljastamaan Marxia mukaillen toimijoiden yhteiskunnallisen olemassaolon determinatiiviset suhteet. Pelkän objektivistisen näkökulman vaarana kuitenkin on toimijan oman kokemuksen unohtaminen, jolloin toimijat voivat näyttäytyä vain ”mekaanisesti omaa riippumatonta logiikkaansa toteuttavien voimien passiivisina tukijoina”. (Wacquant, 1995, 26–27.) Esimerkiksi pelkän Mertonin paineteorian avulla ilman subjektivistisen näkökulman ottamista huomioon, vaarana tässä tutkimuksessa olisi ollut vetäytyneiden nuorten käyttäytymisen selittäminen ainoastaan päämäärien ja keinojen ristiriidalla. Sen sijaan vetäytyneiden nuorten omien kokemusten kuuntelu ja heidän antamiensa syiden ottaminen huomioon kuuluu Bourdieun teorian subjektivistiseen näkökulmaan.

Bourdieuun teoriassa yhteiskunnalla on objektiivinen rakenne, mutta samalla se ottaa huomioon ”arkipäivän tiedon, subjektivististen merkitysten ja praktisen kompetenssin tärkeän roolin yhteiskunnan jatkuvassa tuottamisessa”. Toimijoiden tietoisuus ja tulkinnat ovat siten tärkeä osa sosiaalisen maailman todellisuutta. Liiallista subjektivismia on kuitenkin

kin vältettävä, sillä jos sosiaaliset rakenteetkin ymmärretään vain ”yksilöiden strategioiden ja luokittelujen koostumiksi”, niin ei kyetä selittämään rakenteiden elinvoimaisuutta eikä rakenteiden muutosta. Liiallinen subjektivismi myös unohtaa, että toimijat eivät ole itse ”konstruoineet kategorioita, joita he käyttävät todellisuuden konstruktioyössä”. (Wacquant, 1995, 28–29.) Eli toisin sanoen toimijat hahmottavat todellisuutta yhteiskunnan rakenteesta tulevien ajattelun ja havaitsemisen kategorioiden välityksellä.

Tässä tutkimuksessa käytettävä aineisto tekee rajauksia sille, miten Bourdieun relationaalisen sosiologian kokonaisuutta kyetään soveltamaan. Koska kyseessä on anonyymi keskustelupalsta, niin toimijoiden taustasta – esimerkiksi toimijoiden luokkapositiosta ja heidän pääomistaan – on mahdotonta saada lisätietoa pelkän keskustelupalstan analysoimisen avulla. Vetäytyneiden nuorten habituksen ja pääomien analysointi vaatisi syvähaastattelun tapaista keinoa, jolla heidän menneisyyttään voitaisiin tarkastella. Bourdieun teoria osoittautuu kuitenkin hyödylliseksi teoreettisten hypoteesien muodostamisessa, joiden perustalta voidaan tarkastella aineistoa sekä tehdä jatkotutkimusta. Esittelenkin seuraavaksi Bourdieun teoriaan kuuluvan intressin käsitteen aikaisemman tutkimuksen perusteella ja Mertonin paineteoriassa esitetyn vetäytymisteorian jatkamiseksi.

Bourdieun relationalistinen sosiologia katsoo koko sosiaalisen maailman olevan relaatioita. Se ei tarkoita Bourdieulle (Bourdieu & Wacquant, 1995, 124–125) toimijoiden vuorovaikutusta vaan objektiivisia suhteita, jotka ovat olemassa Marxin sanoin ”yksilön tietoisuudesta ja tahdosta riippumatta”. Käsitteen kenttä Bourdieu määrittelee (em. 125) ”asemien välisten objektiivisten suhteiden verkostoksi tai konfiguraatioksi”. Nykyinen pitkälle eriytynyt yhteiskunta koostuu monesta eri kentästä, joissa jokaisessa on omanlaisensa logiikka ja pakko. Esimerkiksi talouden ja taiteen kentillä on erilainen logiikkansa. Jokaisella kentällä toimijat kamppailevat kentän panoksista. Esimerkiksi työmarkkinoilla, jota voidaan kuvata kenttänä, kamppailevien toimijoiden *intressinä* voi olla työpaikan saaminen. Intressi on Bourdieun (em. 145–146) sanoin peliin antautumista: pelissä on toimijalle jotain merkitystä; siinä on panoksia, jotka ovat toimijalle tärkeitä ja tavoittelemisen arvoisia. Mikäli toimijalla ei ole intressiä, ovat kentän pääomat hänelle yhdentekeviä.

Se, että toimijalla ei välttämättä ole intressiä peliin on tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoista. Esimerkiksi voidaan teoreettisesti hahmottaa nuori, joka näkee työmarkkinoilla tapahtuvan pelin yhdentekevänä: hän ei koe intressiä siihen osallistumiseksi. Tätä voidaan myös kuvata edellä käydyn Mertonin paineteorian avulla, jossa nuori sanoutuu irti

yhteiskunnan kulttuurisista päämääristä ja niihin vievistä institutionalisoiduista keinoista. Mutta miksi nuori kokisi työ- tai koulutusmarkkinoilla käytävän pelin yhdentekeväksi?

Bourdieuun todennäköisyyden kausaalisuus kuvaa sitä, miten toimija valitsee monien vaihtoehtojen joukosta objektiivisen rakenteen sisäistämisen myötä syntyneen habituksen avulla itselleen myönteisen lopputuloksen tuottavan vaihtoehdon (Siisiäinen, 2010, 24). Martti Siisiäisen mukaan (2010, 32) todennäköisyyden kausaalisuus ei kuitenkaan ilmene toimijoille samanlaisena. Esimerkiksi työmarkkinoille väärän tyyppisillä pääomilla ja huonosti kentälle soveltuvalla habituksella tuleva toimija tekee todennäköisyyden kausaalisuuden mukaan itselleen myönteisen valinnan olemalla osallistumatta kentän pääomien tavoitteluun, jos niiden saavuttaminen näyttäytyy hänelle epärealistisena. Jättämällä osallistumatta hän ei haaska resursseja ja voi sen sijaan tehdä muita valintoja (Siisiäinen, 2010, 32). Kun työmarkkinat ovat muuttuneet sellaisiksi, joissa kaikille ei riitä enää töitä ja kilpailu jäljelle jääneistä työpaikasta on kovaa, niin onko joillekin nuorille järkevä valinta luovuttaa? Todennäköisyyden kausaalisuuden mukaan näin on. Päivi Kivelän (2012, 36) mukaan todennäköisyyden kausaalisuuden avulla voidaan myös avata ”alistetuille ryhmille tyyppillistä oman paikan tajuun liittyvää kohtaloon tyytymistä, joka osaltaan liittyy alhaiseen kykyyn sietää väärinvalitsemisen ja epäonnistumisen riskiä”. Kivelälle esimerkki tällaisesta onkin ”työmarkkinoiden riittävän kauan syrjään sysimä toimija”, joka ennemmin vetäytyy kokonaan sivuun koulutukseen hakeutumisen sijasta.

Seuraavassa aineistoa käsittelevässä luvussa analysoin aineistoa yllä käsitellyn teoreettisen viitekehyksen avulla. Etsin aineistosta nuorten antamia syitä vetäytymiselleen. Teoreettisen viitekehyksen mukaisia syitä olisivat Mertonin teorian mukainen turhautuminen esimerkiksi työnhakuun ja siitä seuraava vetäytyminen. Bourdieun avulla kiinnitän huomion varsinkin vetäytyneiden nuorten antamiin perusteluihin syille. Teorialähtöisessä analyysissä aineisto voi joko tukea tai kyseenalaistaa teoreettista viitekehystä. Jos aineisto ei anna tukea esitetylle teorialle, on teoriaa syytä parantaa tai kokonaan hylätä se. Jos teoria saa tukea, teoriaa on mielekästä jatkaa ja parantaa edelleen.

4 AINEISTO JA METODIT

Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on kvalitatiivisen tutkimusotteen avulla ymmärtää vetäytyneiden nuorten antamia syitä vetäytymiselleen. Valitsin tutkimukseeni teorialähtöisen analyysitavan. Aineiston ja ilmiön luonteen sekä tutkimusmenetelmän vuoksi en kykene esittämään kaikenkattavaa teoriaa siitä, miksi nuori vetäytyy yhteiskunnasta. Kvalitatiivinen tutkimus ei pyri kvantitatiivisen tutkimuksen tapaan tilastollisiin yleistyksiin (Eskola & Suoranta, 1998, 61), vaan pikemminkin pyrin testaamaan teoreettisessa viitekehyksessä esitettyä teoriaa vetäytyneistä nuorista empiirisellä aineistolla. Aineistoa on kannattavaa kehittää jatkossa, jos se antaa tukea esitetylle teorialle.

Teorialähtöinen aineiston analyysi tarkoittaa sitä, että teoreettisen viitekehysten avulla luodaan yksittäisiä ongelmia, joihin pyritään vastaamaan empirian avulla. Aineiston avulla on tarkoitus vastata siihen, saako teoria aineistosta tukea vai ei. Jos ei, niin syyt siihen voidaan hakea joko teoriasta, empiriasta, molemmista tai tutkijasta. Tutkimuksen tavoitteena voitaisiin pitää teoriaa ennemminkin päämääränä kuin keinona. (Eskola & Suoranta, 1998, 81.) Tässä tekemäni teorialähtöistä analyysiä voisi kuvata professori Seppo Randellin (ks. Jokivuori & Vainio, 1991, 17–19) tavoin kartan piirtämiseksi maastosta. Karttana toimii sosiologia ja maastona yhteiskunta, ja jos kartta ei vastaa maastoa, niin on syytä korjata karttaa. Vetäytyneiden nuorten antamista syistä vetäytymiselleen ei aiemmin ole piirretty minkäänlaista karttaa, joten katson tämän aloitustavan järkeväksi.

Käytän tutkimusmenetelmänäni sisällönanalyysia. Menetelmä sopii hyvin täysin strukturoimattoman aineiston analyysiin. Sisällönanalyysin avulla kerätään aineisto tiivistettyyn ja yleiseen muotoon, josta voidaan tehdä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 103–108.) Aineistona käytän jo edellä mainittua nuorten aikuisten suosimaa anonyymiä keskustelupalstaa. Keskustelupalstan ikäraja on 18-vuotta ja ikärajaa tunnutaan keskustelupalstalla valvovan. Kyseisellä keskustelupalstassa on kysytty muutamaan kertaan keskustelijoiden ikää, jonka perusteella keskusteluun osallistuneiden ikä sijoittuu suurimmaksi osaksi 20–30-vuoden välille. Myös muutama alaikäinen näyttäisi olevan joukossa ja lisäksi muutama yli 30-vuoden vanha. Miehiä näyttäisi keskustelupalstalla olevan enemmän kuin naisia. Yhden keskustelulangan vastauksien perusteella aineistossa oli 19 miestä ja 7 naista. Keskustelupalstalla näyttäisi vallitsevan diskurssi, jossa kyseenalaistetaan ”naishikkyys”, joten voi olla myös niin, että monet naiset eivät ole uskaltaneet vastata

kyselyyn. Muita tilastollisia tietoja aineiston keskustelijoista ei olekaan saatavissa. Iän puolesta nuoremmat voivat jättää ikänsä sanomatta keskustelupalstan ikärajan vuoksi.

Kyseinen keskustelupalsta on sopiva aineiston tutkimuskysymykseen, jossa tarkoituksena on teorialähtöisen tutkimusasetelman perusteella luoda teoriaa siitä, miksi nuori voi vetäytyä yhteiskunnasta. Kandidaatintutkielmaan käytettävän ajan puolesta keskustelupalsta aineistona on sopiva, sillä syvähaastattelut olisivat vaatineet oman aikansa. Syvähaastattelut olisivat vaatineet myös paneutumista ja huolellisuutta aiheen arkaluonteisuuden ja vetäytyneiden nuorten haavoittuvan elämäntilanteen vuoksi. Keskustelupalstan käsitellessä arkaluontoista aihetta on syytä huomioida muutamia eettisiä kysymyksiä. Verkko-tutkimuksen eettisiin kysymyksiin perehtyneiden Turtiaisen ja Östmanin (2013, 56) mukaan mitä ”syvemmälle yksittäisten ihmisten henkilökohtaiseen elämään, kokemuksiin ja tuntemuksiin tutkija aikoo paneutua, sitä tärkeämpää on huomioida tutkittavien itsemääräämisoikeus”. Vetäytyneiden nuorten antamat syyt vetäytymiselle ovat syväluontoisia näkemyksiä heidän omasta elämästään. Anonyymien luonteen vuoksi keskustelupalstalta on kuitenkin miltei mahdotonta jäljittää keskustelijoiden identiteettiä ilman viranomaisten apua. Pelko siitä, että tämä tutkimus asettaisi kenetkään epäedulliseen valoon ei ole siten perusteltu. Keskustelupalstalle on mahdollista kirjoittaa myös nimimerkillä pelkän ”anonyymi”-nimikkeen sijaan, mutta tässä tutkimuksessa aineistoon valittiin ainoastaan ilman nimimerkkiä esiintyvät keskustelijat eettisten kysymysten nojalla.

Aineisto kerättiin 2.–3.11.2014. Aineistoa kerätessä kävin koko keskustelupalstan läpi ja tallensin sieltä myöhempään käyttöön 10 keskustelulankaa. Keskustelulangat valitsin sillä perusteella, miten niissä käsitellään omaan vetäytymiseen johtaneita syitä. Vetäytymisen synonyymeinä käytin sanoja *komeroituminen* ja *hikkyntyminen*. Valitut keskustelulangat vein ATLAS/ti-ohjelmaan, jossa aloitin varsinaisen aineiston käsittelyn. ATLAS/ti-ohjelma on laadullisen tutkimusaineiston analyysiin kehitetty tietokoneohjelma.

ATLAS/ti-ohjelmassa muodostin teoreettisen viitekehyksen pohjalta kaksi koodia, joiden alle sijoitin keskustelupalstasta niihin sopivat viestit. Ensimmäinen muodostettu koodi on *päämääräkielteisyys* Mertonin poikkeavaa käyttäytymistä koskevan teorian mukaisesti. Tämän koodin alle sijoitin sellaiset viestit, joissa keskustelijat kritisoivat kulttuurisesti tärkeinä pidettyjä päämääriä kuten työpaikan hankkimista. Lisäksi tämän koodin alle sijoitin sellaiset viestit, joissa ilmenee haluttomuus sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan. Toinen muodostettu koodi on Bourdieun teorian pohjalta rakennettu *riittämättömyys*.

Tämän koodin alle sijoitin sellaiset viestit, joissa syyksi vetäytymiselle annetaan omien resurssien riittämättömyys kentällä käytävään peliin nähden. Esimerkiksi työmarkkinat nähdään kenttänä, johon omilla resursseilla ei ole varaa osallistua.

Kun tutkimuskohteena on toimijoiden itse näkemät syyt omaan toimintaansa, niin on tarpeellista selventää sitä, mistä näkökulmasta aineistoa lähdän analysoimaan. Kuten yksi 1900-luvun merkittävimpiin sosiaalipsykologeihin kuuluva Stanley Milgram (ks. Kivivuori, 2013, 18–19) on sanonut, toimijoiden antamat syyt heidän omalle käyttäytymiselleen eivät ole koko tarina. Tutkijan ei pidä olettaa, että toimija voi ymmärtää täydellisesti käyttäytymisensä syyt. Siksi pelkästään toimijoiden antamat syyt omalle toiminnalleen ei ole riittävä tutkimustulos pohdittaessa syitä toimijan käyttäytymiselle. Vetäytyneiden nuorten tulkitsemat syyt omasta vetäytymisestään eivät ole tapahtuneet sosiaalisessa tyhjiössä vaan niin ympäröivä yhteiskunta kuin aineistona käytettävä keskustelupalstakin ovat osaltaan vaikuttaneet heidän omaan näkemykseensä vetäytymisensä syistä. Kuten Bourdieu (1989, 19) toteaa, ei ole epäilystäkään siitä, että toimijat itse aktiivisesti muodostavat oman näkemyksensä maailmasta, mutta on myös huomioitava se, että tämän maailmankuvan muodostaminen tapahtuu toimijoita ympäröivien tekijöiden, kuten yhteiskunnan rakenteiden, alaisuudessa. Se, minkälaisen yhteiskunnan rakenteiden ympäröimänä ja missä ajassa toimija elää, vaikuttaa siihen, miten hän usein näkee oman toimintansa.

Usein toimija ei kuitenkaan kykene näkemään toimintansa taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia prosesseja vaan ne jäävät hämmennyksen taakse (Mills, 1982, 9). Esimerkiksi Bourdieun (1999, 65–67) uusliberalistiseen ideologiaan kuuluvan pätevyyden ideologian mukaan on olemassa voittajia ja häviäjiä toimijoiden pätevyyden mukaisesti. Tällöin esimerkiksi työttömyyden suhteen päteviä ovat ne, joille löytyy töitä. Ideologiassa yksilön position ja menestymisen nähdään riippuvan toimijoiden omasta pätevyydestä, jolloin toimijoilla itsellään on vastuu ja vapaus päättää omista valinnoistaan ja omasta kohtalostaan (Siisiäinen, 2005, 99–100). Bourdieun (1999, 65–66) mukaan ajan hengen mukainen pätevyyden ideologia kykenee erinomaisesti legitimoimaan ajatusta siitä, miten yksilön menestyminen on kiinni hänen omista kyvyistään jättäen taustalle vallitsevat sosiaaliset erot. Pätevyyden ideologian tapaisten sumuverhojen avaaminen on sosiologian yksi tärkeistä tehtävistä. Toimijoiden voi olla vaikea ymmärtää *laajojen historiallisten ilmiöiden* merkitystä heidän oman elämänkulkunsa kannalta (Mills, 1982, 9). Pelkästään toimijoiden omien syiden tarkasteleminen ilman *sosiologista mielikuvitusta* ei kykene poistamaan sumuverho-

ja. Toisaltaan pelkästään makrotason tarkastelu ilman empiirisiä havaintoja voi tuottaa tutkimustuloksen, joka on vain sosiologin oman tai ajan hengen ideologian mukainen. Siksi myös toimijoiden antamat syyt on otettava huomioon.

Myös aiheen tutkijana tulkitsen oman tulkintakehykseni kautta vetäytyneiden nuorten antamia syitä. Varsinkin käytettäessä sisällönanalyysiä tämä tutkijan oma vaikutus aineistoon on tarpeellista tuoda esille. Tutkija voi esimerkiksi käyttää valikoivaa lukutapaa, jolla hän ottaa aineistosta vain teoreettiseen viitekehykseen sopivat vastaukset ja väittää niiden kuvaavan todellisuutta (em. 139). Teorialähtöisessä analyysissä näkyy suoraan se, mistä näkökulmasta aineistoa lähdetään analysoimaan. Se on yksi teorialähtöisen analyysin vahvuuksista, mutta samalla heikkous. Heikkoutena on se, että teorialähtöisessä analyysissä saatavat tulokset ovat vain yksi selitys ja näkökulma sille, miksi nuori ihminen voi vetäytyä. Teorialähtöinen analyysi samalla rajaa aineiston tarkastelua. Aineiston tarkoituksena onkin toimia teoriaa testaavana, jolloin sieltä etsitään teoriaa tukevia viestejä. Jos teorialle löytyy tästä aineistosta tukea, niin siitä on mielekästä jatkaa eteenpäin esimerkiksi syvähaastatteluin kandidaatintutkielman jälkeen tehtävässä pro gradu -tutkielmassa. Käsiteltävän yhteiskunnallisen ilmiön *lopullinen selitys* esitetty teoria ei siten ole, vaan teoriaa on kehitettävä ja jatkettava eteenpäin empirian pohjalta.

Tässä kandidaatintutkielmassani pyrin toisaalta liiallisen objektivistisen ja toisaalta liiallisen subjektivistisen katseen ylittämiseen kuten teoreettisessa viitekehysessä käydyn Bourdieun relationaalisen sosiologian tarkoitus onkin. Edellä on esitetty teoreettinen viitekehys aikaisemman tutkimuksen perusteella siitä, miksi toimija voisi vetäytyä yhteiskunnasta myöhäismodernissa yhteiskunnassa. Seuraavaksi tarkastelen tämän teoreettisen viitekehysen tuottaman näkökulman avulla tämän tutkimuksen empiiristä aineistoa.

4.1 Päämääräkielteisyys

Tämä paska yhteiskunta. Vihaan tätä kaikkea normistoa, pitää olla jotain, mitä en halua olla. Kaikki pitää tappaa, kaikki pitää kuluttaa loppuun- mentaliteetti. Rasahtelee, pahasti!

Näin vastasi eräs *hikky* keskustelulangassa esitettyyn kysymykseen: ”Tässä langassa kerrot miksi olet hikkyntynyt?”. Mertonin (ks. 1968, 208) teoriassa vetäytynyt ei näe mitään arvoa kulttuurisesti tärkeinä pidetyissä päämäärissä. Ritualistisesta poikkeavuuden tyypistä poiketen vetäytynyt ei kiinnitä huomiota päämäärien ympärille institutionalisoituihin keinoihin. Kyseisen vetäytyneen nuoren halveksunta yhteiskunnan päämääriä kohtaan tulee ilmi viittauksella ”paskaan yhteiskuntaan” ja siihen, miten yhteiskunnassa ”kaikki pitää

tappaa, kaikki pitää kuluttaa” -menteliteettiin. Valitettavasti aineiston luonteesta johtuen kyseiselle vetäytyneelle nuorelle ei kyetä esittämään lisäkysymyksiä. Varsinkin kolmannen lauseen sisällöstä olisi syytä saada lisäinformaatiota. Myös hyvin mielenkiintoisesti institutionalisoiduista keinoista poikkeaminen ilmenee lauseessa kaksi: ”Vihaan tätä kaikkea normistoa, pitää olla jotain, mitä en halua olla”. Onko niin, että kyseinen vetäytynyt katsoo hänen näkemiensä yhteiskunnan päämäärien olevan niin suorassa yhteydessä institutionalisoi-
soituihin keinoihin, jolloin myös irtautuminen keinoista on järkevää?

erakoituminen ja opiskelujen keskenjättäminen ei ole vienyt minua lampaiden oravanpyörään jos se jollekin on se epäonnistuminen. Sitten komerossa vietetty aika ja syntyperäisesti paskat sosiaaliset taidot aspergerista ja sen lieveilmiöt aikaansaamisessa. Sitte sairasloma jolla olen nyt.

Tämä *päämääräkielteisyys*-ryhmään koodattu viesti on vastaus keskustelulangan aloittajan esittämään kysymykseen: ”mikä elämässänne on mennyt pieleen?”. Tyypittelin tämän päämääräkielteiseksi väitteen ”lampaiden oravanpyörään jos se jollekin on se epäonnistuminen” vuoksi. Lammas on kyseisen keskustelufoorumin meemejä selittävän Meemi.info-sivuston (Meemi.info) määritelmän mukaan ”yksilö joka pitää yllä länsimaista sairasta yhteiskuntaa juoksemalla oravanpyörässä.” Oletan *lampaiden oravanpyörän* viittaavan Mertonin kuvailemaan konformistiseen tai ritualistiseen käyttäytymistyyppiin. Vetäytyminen taas on tässä tapauksessa tämän *lampaiden oravanpyörän* arvon kyseenalaistamista, mutta eroaa kapinoivasta käyttäytymistyyppistä siten, että hän ei välttämättä näe mahdollisuutta muutokseen. Kysymys kuitenkin vetäytyneen erakoitumiseen ja opiskelujen keskenjättämiseen jää kyseenalaiseksi, sillä hän ei sano niille viestissään syytä. Kiinnostava kysymys siitä onko tämä hyvin kriittinen asenne vallitsevia arvoja kohtaan syntynyt vetäytymistä ennen vai sen jälkeen jää avoimeksi. Mertonille vetäytyminen tyypillisesti johtui yksilön turhautumisesta kulttuuristen päämäärien saavuttamiseen institutionalisoitujen keinojen avulla, jolloin Mertonia seuraten tämä kielteisyys yhteiskunnan arvoja kohtaan olisi voinut syntyä vasta vetäytymisen pidentyessä.

Tässä viestissä on myös tärkeä huomio siitä, mitkä ovat vetäytymisen seuraukset. Kun työmarkkinat ovat yksilölle yhä merkittävä kanava yhteiskuntaan sosiaalistumisen kannalta ja yhteiskunnan instituutioiden sekä palveluiden ollessa merkittävässä osassa sidoksissa ansiotyön järjestelmään (ks. Koistinen, 2014, 246). Työelämän tutkija Raija Julkusen mukaan (2008, 269) työnteolla ”annetaan panos yhteiseen tuotantoon ja ollaan merkityksellisiä toisille yhteiskunnallisissa suhteissa”. Työ on Julkusen mukaan ”tapa olla olemassa toisille, ei vain itselle”. Ytimessä on kysymys siitä, miten työmarkkinoiden ulkopuo-

lisuus vaikuttaa varsinkin nuorten terveyteen: mitä tapahtuu nuorelle, joka jää merkittävän yhteiskunnan sosiaalistumisprosessin ja paikan, jossa voi kokea itsensä merkitykselliseksi yhteiskunnassa, ulkopuolelle? Pertti Koistisen (2014, 233) mukaan on osoitettu, että työttömyydellä on yhteys yksilön psyykkiseen ja somaattiseen sairastavuuteen. Lisäksi, kuten edellä yksinäisyyttä käsittelevässä kappaleessa todettiin, työttömällä on keskivertoa enemmän yksinäisyyttä valtaväestöön nähden, joten se vaikuttaa myös sosiaalisiin suhteisiin.

Ihmisiltä tullu paskaa niskaan eikä kehenkään oo voinnu missään elämän vaiheessa luottaa. Siin 17v paikkeil päätin etten tekopyhien ihmisten kans ole tekemisissä ja nyt oltu 3v komerossa. Jälkeenpäin ajateltuna kaduttaa koska olisinhan mä niide paskojen kautta voinnu tutustua hienoihi ihmisiin ja nuorempana olin sosiaallinen, mutta kun ei niitä taitoja oo 3v käyttäny oon iha helvetinmoinen berger nykyään. + asiaa ei helpottanut nuorempana koettu inho Babylonia kohtaan ja tietoinen valinta rottailusta. Ja enemmän kun asioita miettiny niin todella harvat kaverisuhteet on aitoja. Myös tuo lammastelu vaan nyt kuuluu ihmisen elämään vaikka paskaa onkin. Itselläni ei ainakaan oo muualta tulossa rahaa kuin sossusta eikä sillä harrasta mitään mitä itse haluaisin. Nyt sitä koetetaan paikata menettyä nuoruutta ja yritän siihen oravanpyörään ponnistaa takaisin. En vaan ole niin erakkoluonne, että vois in loppuelämäni viettää päivät sisällä yksin

Samanlainen havainto yllä esitetyn viestin kanssa samassa ketjussa *lampaiden oravanpyörästä* on myös tässä viestissä. ”Rottailulla” tarkoitetaan ”lammastelun” vastakohtaa, johon yhdistyy ”yhteiskunnan tuilla eläminen” (Meemi.info). Babylonilla viitataan Meemi.infon mukaan tilaan, jossa tavoitellaan rahaa ja materiaa. Viestissä selitetään vetäytymisen syyksi myös huonoja elämäkokemuksia, jotka ovat johtaneet luottamuksen puutteeseen muita ihmisiä kohtaan. Nämä kielteiset kokemukset ovat taas johtaneet vetäytymiseen, josta on myöhemmin ollut vaikea päästä takaisin *normaaliin hikkydestä*, vaikka kyseinen vetäytynyt nuori kuitenkin haluaa. Kyseisen vetäytyneen narratiivilla on yhteistä edellä esitetyn Robert Agnewin yleisen paineteorian kanssa, jossa myös kielteiset elämäkokemukset voidaan nähdä johtavan turhautumiseen.

Länsimaalainen materialistinen elämäkatsomus on vain sairaista sairain tapa nähdä maailma.

Itse olen luovuttanut siinä mielessä, että en enää tavoittele mitään materialistisia arvoja (vaimo, asunto, raha, auto, jälkikasvu, maine, egonjatkeet jne.) ja ihan hyvältä tuntuu silti. Oikeastaan vain koko ajan paremmalta ja paremmalta, sillä tiedän, että mikään tässä maailmassa ei ole loppujen lopuksi edes tavoittelemisen arvoista. Ihminen haluaa aina vain lisää, lisää ja lisää. Vaikka jossain vaiheessa saisitkin kaikki materialistiset tavoitteesi toteuttua silti sekään ei olisi "täydellistä". Aina olisi jotain mitä pitäisi saada lisää. Siinä onkin tämän maailman ja varsinkin länsimaalaisen ajattelutavan ongelma.

Lopettakaa se itsenne syyttely ja jatkuva mollaaminen, vaikka teidän tilanteenne olisi kuinka epätoivoinen tahansa, niin ei teissä tarvitse olla mitään vikaa. Olkaa niin kuin olette ja, jos jotain yritätte tehdä niin tehkää sellaista mistä koette iloa.. sillä ei ole väliä vaikka se olisi konsolipelaamista, kukin tavallaan.

Suosittelen ajatusten kääntämistä kokonaan eri suuntaan, länsimaalaiset arvot eivät teitä tässä elämässä kannu. Se ei ole vakaalla pohjalla, sen peruskivi ei kestä.

Lainattu viesti ei sinänsä koske vetäytymiseen johtaneita syitä, vaan on otettu keskustelusta siitä, miten *hikky* voisi tilanteestaan parantua. ”Länsimaalainen materialistinen elämäntattumus”, ”lampaisten oravanpyörä” ja ”Babylon” kuvaavat länsimaisten yhteiskunnan päämäärien kyseenalaistamista ja niiden arvojen kieltämistä. Se, miten kyseiset nuoret ovat tilanteeseen joutuneet on jatkotutkimuksessa tärkeää ottaa huomioon. Onko kyseessä Mertonin kuvaama vetäytymisen malli, jossa yksilö kokee turhautuvansa päämäärien tavoittelussa, jonka seurauksena hän kieltää sekä arvot että niihin johtavat institutionalisoidut keinot? Vai onko kyseessä se, että yksilö alkaa kyseenalaistamaan yhteiskunnassa vallitsevia arvoja, minkä jälkeen hän kokee niiden tavoittelun turhaksi? Koska yhteiskunta kuitenkin pyörii näiden päämäärien ja keinojen tavoitteluiden ympärillä, niin niiden kieltäminen johtaa ääritapauksessa yhteiskunnan ulkopuolelle vetäytymisen tapaan.

4.2 Riittämättömyys

Miksi kaiken pitää olla niin monimutkaista? Ihmiset ovat aina etsineet ja saaneet työtä lähiseudulta ja tutuilta aina viime vuosisatoihin asti. Ennen teit töitä omalla pellolla tai pystyit auttamaan leipuria ja sait leipää palkaksi. Asuit ja työskentelit muiden maatiloilla ruokapalkalla. Halusit tehdä työtä ja sait sitä. Nykyään aivan mahdottomuus saada työtä. Pitää käydä läpi kaksi haastattelua ja puhua sujuvasti kolmea eri kieltä. Halukkuus tehdä työtä ei enää riitä, vaan pitää olla myös iloinen, sosiaalinen ja positiivinen. Pitää pystyä työskennellä ryhmässä ja stressin alla. Pitää olla vähintään viiden vuoden työkokemus ja ammattitutkinto. Edes työhaastatteluun pääseminen on melkein mahdotonta ellet tunne ihmisiä jotka tuntevat ihmisiä jotka saattavat palkata. Maahanmuuttajia näkyy vuosi vuodelta enemmän mutta silti työttömyys kasvaa. Moni voisi tehdä töitä minimipalkalla, mutta jostain kumman syystä sitä työtä ei vain löydy. Tähän päälle vielä hikkyys, mikä ei todellakaan paranna asioita. Mikä helvetti tässä on vialla

Mertonin kuvaama turhautuminen on nähtävissä monessa vetäytymistä ja työpaikan saamisen vaikeutta käsittelevässä viestissä. Esimerkiksi tässä viestissä tulee hyvin ilmi toisaalta työmarkkinoiden mahdottomat vaatimukset ja toisaalta se, minkälaisilla resursseilla itse sinne pyrkii. *Hikkyys*, joka tässä olettaakseni tarkoittaa sosiaalisten taitojen puutetta, nähdään varsinkin esteenä työllistymisen suhteen. Omat resurssit nähdään riittämättöminä työmarkkinoilla käytävään peliin, jolloin usein pelistä luovuttaminen alkaa käydä mielessä.

Miksi yhteiskunta on mennyt tähän suuntaan.. Vain vahvat pärjäävät ja heikot jyrätään säälimättä. Olen vuosia katsellut vierestä kun ihmiset sätkivät ylitöissä, stressin ja masennuksen kanssa, kunnes lopulta burnouttaavat, alkoholisoituvat ja juovat itsensä hengiltä. Yksi toisensa jälkeen putoaa ja yhteiskunta vain kiristää tavoitteita, mutta miksi? Itsekin masennuin lopulta, menetin ihmissuhteen ja komeroiduin. Olen heikko, myönnän sen.

Pierre Bourdieun todennäköisyyden kausaalisuus mukaan toimija valitsee monien vaihtoehtojen joukosta itselleen myönteisenä näyttäytyvän toimintavaihtoehdon habituksensa mukaisesti. Kun työmarkkinat näyttäytyvät useille nuorille paikkana, jossa ”vain vahvat

pärjäävät ja heikot jyrätään säälimättä”, niin eikö toimijalle näyttäyty parhaimman lopputuloksen tuottama vaihtoehto niiltä kokonaan poistuminen? Yllä siteeratussa viestissä yksi vetäytyneistä nuorista katsoo *komeroituneensa* yhteiskunnassa käytävän kilpailun vuoksi. Komeroitumisen lisäksi hän toteaa seurauksena olleen masennuksen ja ihmissuhteiden menetyksen. Tämä viesti on hyvin samanlainen kuin alussa siteeratun Tammisen ja Eskelisen (2013) haastatteleman ”Emilian” näkemys suomalaisesta nyky-yhteiskunnasta:

Ajan henki on se, että jotkut pärjää ja jotkut ei. On vastakkainasettelua ja kilpailua. Eläminen on taistelua, sitähän se on. Ainakin tähän asti on ollut pelkkää taistelua. Luovuttaminen on käynyt joskus mielessä. Tammikuun alussa mä mietin päivittäin itsemurhaa. Sosiaalityöntekijältä olen saanut apua ja hän on kuunnellut. Suosittelem sitä muillekin. Mä haluan kertoa tän tarinani itseni ja kaltaisten takia.

Nämä näkemykset ovat hyvin samankaltaisia työelämän huonontumisesta kirjoittaneen Juha Siltalan kanssa. Siltala (2007, 333) näkee yksilön vaihtoehdoksi joko kilpailuun lähtemisen terveyden, perheen ja ihmissuhteiden kustannuksella tai putoamisen kunnan töistä (”ja sekin terveyden, perheen ja ihmissuhteiden kustannuksella”). Mitä vähemmän yksilöllä on resursseja kilpailla työmarkkinoilla, sitä suuremmat mahdollisuudet hänellä on siellä epäonnistua. Todennäköisyyden kausaalisuuden perusteella yksilön päätöksen jäädä työmarkkinoiden ulkopuolelle voidaan nähdä järkevänä vaihtoehtona, jos työmarkkinoilla käytävän pelin panokset ovat jo alkuunsa liian suuret. Se, kannattaako uhrata terveytensä tämän kilpailun vuoksi, on tämän päätöksen keskiössä. Tosin työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminenäkään ei ole terveydelle hyväksi kuten edellä ollaan todettu.

Paska koulutus, en päässyt töihin, ei kaveripiiriä koska ryyppäys ei kiinnostanut kouluaikoina. Pitkäaikaistyötön, ei kokemusta, miksi kukaan ottaisi töihin.

Tässä lyhyessä vastauksessa kysymykseen ”miksi olet hikkyntynyt” on jo nähtävissä turhautumisen jälkiseurauksena tullut luovuttaminen: tunne riittämättömyydestä työpaikan saamisen suhteen. Huonolla koulutuksella ja vähäisellä työkokemuksella on hyvin vaikea saada työpaikkaa. Lisäksi monet ilmoittavat puutteeksi *hikkyiden*:

Onko muita hikkyjä, joille koko ajatus minkään työn tekemisestä koskaan on täysi mahdottomuus? Ihan sama vaikka mitä alaa opiskelisin, yksinkertaisesti mikään työ jossa joutuisi esittämään sosiaalista yli minuutin päivässä on täysi mahdottomuus. Sellaista työtä en voi edes kuvitella tekeväni, se ei ole mahdollista. Lähes kaikki ei-sosiaaliset työt ovat myös miltei mahdottomia, sillä olen kädentaidoiltani huonoimmassa 95 prosentissa ja paineensietokykyyni on olematon, eli jos työtäni arvioidaan tosissaan se muuttuu kymmenen kertaa huonommaksi. Jotkut ovat vain tuomittuja rottailemaan koko elämäkseen

Työmarkkinat ovat muuttuneet yhä vähemmän ruumiillisia taitoja korostavasta työstä yhä enemmän kognitiivis-affektiivisia taitoja korostavaan työhön (Julkunen, 2008). Osaltaan tämän muutoksen vuoksi monessa keskustelupalstan viestissä tulee ilmi sosiaalisten taitojen puute, joka nähdään esteenä työllistymisen suhteen. Yllä olevassa viestissä lainaukset

”täysi mahdollisuus” ja ”tuomittu rottailemaan” kuvaavat jo luovuttanutta nuorta, joka ei kykene näkemään itseään normaalibiografian kaltaisesti työmarkkinoilla edes tulevaisuudessa. Työmarkkinoiden pelissä nykyisin vaadittavat sosiaaliset taidot ovat sellainen resurssi, jota useat vetäytyneistä nuorista eivät ajattele omistavansa. Tämän resurssin puute voi altistaa nuoren asemaan, jossa luopuminen kokonaan työllistymisestä käy järkeen.

Tetäisinpä itsekään. Ei mulla ole koskaan ollut ystäviä, en ole ollut erityisen hyvä (jos edes keskiverto) koulussa, ei tulevaisuudenunelmia, en edes pikkulapsena halunnut intiaaniksi/astronautiksi/prinsessaksi. Sitten ei päässyt edes niihin paskoista vaihtoehdoista vähiten paskoihin oppilaitoksiin useammalla yrittämälläkään, vähätkin tuttavat hylkäsivät muuttuvien elämäntilanteiden (ja minuun kyllästymisen?) johdosta, häilyvä kontakti perheeseen meni syöksykierteeseen kun muutin pois kotoa eikä töitäkään saanut kovasta hausta huolimatta (toisaalta, onko ihme kun ei ole koulutusta eikä työkokemusta) niin käteen jäi täydellinen yksinäisyys ja epäonnistuminen. Putoasin johonkin syvään mustaan kuiluun jossa pyörin pari vuotta niin, että menetin kaikki kykyni, haluni ja vissiin taitonikin kömpiä sieltä ylös. Ei ole ketään keltä pyytää apua.

En ymmärrä miten tämä näin meni. Olin kuitenkin terve ja aika iloinen lpsi ja minulla oli etuoikeus tuntea kummatkin vanhempani jotka tarjosivat katon päälle eikä minua ole esim. systemaattisesti kiusattu.

Tämä viesti on vastaus keskustelulangan aloittajan kysymykseen: ”Miksi olet nykyisessä tilanteessasi?”. Riittämättömyyden tunteen puolesta puhuvat varsinkin se, että hän ei päässyt ”paskoista vaihtoehdoista vähiten paskoihin oppilaitoksiin useammalla yrittämälläkään” ja se, miten töitä ei saanut ”kovasta hausta huolimatta”. Tulkitseen ”putoamisen mustaan kuiluun” turhautumiseksi niin koulutus- kuin työmarkkinoilla käytävään kilpailuun. Hänen mukaansa tästä mustasta kuilusta on vaikea päästä enää pois, sillä kaikki kyvyt, halut ja taidotkin ovat menneet eikä ole ketään keneltä hän voisi pyytää apua.

4.3 Muut syyt

Lapsuus ennen kouluikää lähes täysin eristyksissä ikätovereista. Jossain alakouluikäisenä vanhempien avioero ja muutto äärimmäisen pienelle paikkakunnalle. Ei kiinnostavia harrastusmahdollisuuksia ilman 50km edestakaista ajelua. Yläaste aika lailla helvettiä koska ei kiinnosta reagoida hankalien tapausten härkkimisyhteyksiin millään tavalla, mutta se ei tunnu menevän niille perille. Jostain lukion puolivälistä alkaa omien kiinnostuksenkohteiden laiminlyönti ja viikonloppuisin luokkalaisten porukassa "ei helvetti, ei jumalauta mitä paskaa, lisää viinaa" -menteliteetillä mukanaroikkuminen ja koheltaminen. Lukion jälkeen jatko-opiskelut kusee koska huonot valinnat, ala_ei_kinosta ja olen pseudonormoutunut mutta sosiaalisesti rajoittunut sekasikiö joka ei osaa tai halua tutustua uusiin ihmisiin eikä oikein sulautu varsinaisiin nörtteihin eikä normoihin. Lopulta jättäydyin pois lukiotovereidenkin seurasta ja tajusin että yksinään ja selvinpäin on paljon parempi olla.

Eli kai se pohjimmainen syy lienee samanhenkisten kavereiden puute kriittisessä vaiheessa.

Teorian jatkokehittelyä varten on syytä ottaa aineistosta viestejä, jotka eivät ole antaneet tukea teoreettiselle viitekehykselle. Varsinkin koulukiusaaminen annettiin useasti syyksi

omalle vetäytymiselleen. Koulukiusaaminen ei sovi päämääräkielteisyyteen eikä riittämättömyyden tunteeseen, vaan se on irrallaan teoreettisesta viitekehyksestä. Yllä lainattu viesti on vastaus kysymykseen siitä, miksi on *hikkyntynyt*. Tässä vetäytyneen nuoren antama syy on koulukiusaamisen lisäksi kavereiden puute, huonosti tehdyt omat valinnat ja perheen sisäiset ongelmat. Jatkotutkimuksessa on syytä pohtia enemmän nuoren taustan vaikutusta vetäytymiselle. Esimerkiksi tässä viestissä tulee selvästi esille se, miten vanhempien avioero ja pienellä paikkakunnalla asuminen ilman harrastusmahdollisuuksia ovat osaltaan vaikuttaneet tämän vetäytyneen nuoren mielestä omaan vetäytymiseen. On myös syytä kiinnittää huomiota siihen, miten tämä nuori kertoo tajuavansa yksin olemisen mielekkäämmäksi kuin seuran. Se, miten aikaisemmat kokemukset ovat osaltaan tuottaneet tällaisen asenteen ja ”sosiaalisen rajoittuneisuuden” on tärkeä jatkokysymys. Esimerkiksi Mertonin paineteoriaa myöhemmin kehittäneen Robert Agnewin teoria siitä, miten myös kielteiset elämäkokemukset voivat vaikuttaa vetäytymiseen, on kiinnostava suunta.

Kaikki alkoi mennä vähän alamäkeen sen jälkeen kun isäni kuoli kuukausi siitä kun täytin 18v ja muutin omilleni, masennuin sen verran yksinäisenä että amiksen viimeinen vuosi jäi kesken poissaolojen takia ja sain kenkään sieltä. Ei ollut ketään sukulaista tai kunnon kaveria lähettyvillä jolle olisi voinut silloin puhua tai joiden seurassa viettää aikaa, vuosi vuodelta komeroiduin enemmän vaikka yritin aloittaa opiskelutkin kahdesti, molemmat yritykset lössähti kun en yksinkertaisesti saanut itseäni lähtemään kotoa mihinkään.

Monessa viestissä tuli esiin myös se, miten eri mielenterveysongelmat ovat johtaneet vetäytymiseen. Varsinkin masennus annettiin monesti syyksi. Jatkotutkimuksen suhteen haluaisin painottaa sitä, että ainoastaan mielenterveysongelmien antaminen vetäytymisen syyksi on kyseenalaista. Sosiologin varsinkin on esitettävä kysymys siitä, mistä tässä tapauksessa masennus on saanut alkunsa. Mielenterveysongelmien alueelle on kuitenkin astuttava hyvin varovasti. Tutkimusdataa siitä, miten sosioekonomisesti huono-osaisilla nuorilla on enemmän masennusta kuin parempiosaisilla on kuitenkin viime vuosina tullut. Esimerkiksi kouluterveyskyselyjä tarkastelevassa suomalaistutkimuksessa tämä on havaittu (ks. Torikka ym., 2014). Myös se, miten myöhäismodernin yksilön kasvanut vastuu sekä alati kasvava epävarmuus ja turvattomuus vaikuttavat yksilön mielenterveyteen on ollut viime vuosina sosiologien keskustelun aiheena (esim. Ehrenberg, 2010; Salasuo, 2007). On tärkeää avata enemmän mielenterveysongelmien syitä ja sisältöä jatkossakin sosiologian avulla. Tämän tutkimuksen kannalta on syytä todeta, että mielenterveysongelmat eivät sovi tämän tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Jatkotutkimuksessa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, ovatko mielenterveysongelmat olleet vetäytymisen syy vai seuraus.

5 PÄÄTÄNTÖ

Kandidaatintutkielmassani pyrin ymmärtämään nuorten vetäytymistä myöhäismodernissa yhteiskunnassa. Sosiologinen näkökulma sai minut tarttumaan aiheeseen yhteiskunnallisia prosesseja seuraten. Muutos modernista yhteiskunnasta myöhäismoderniin yhteiskuntaan on tuonut monia muutoksia nuorten ihmisten elämäntapaan. Työmarkkinoilla on varsinkin tapahtunut muutoksia, joiden seurauksena monilla nuorilla on vaikeaa löytää sieltä paikkaa. Vaikka yhteiskuntaluokkien häviämisestä puhutaankin, niin silti empiirisen aineiston tuella voidaan nähdä yksilön taustan olevan yhä merkittävä tekijä yksilön elämäntapasuhteen. Kyse on esimerkiksi siitä, miten yksilö pärjää työmarkkinoilla käytävässä kilpailussa. Myöhäismodernin elämäntapojen teoretisoinnista ja aikaisemmasta tutkimuksesta muodostin kaksi eri teoriaa nuorten vetäytymiseen liittyen. Mertonilta otin hänen poikkeavuuden sosiologiaa käsittelevän teorian ja Bourdieun laajasta tuotannosta olin kiinnostunut erityisesti hänen käsitteistään intressi ja todennäköisyyden kausaalisuus. Teoreettista viitekehystä testattiin empiirisellä aineistolla, jossa yhteiskunnasta vetäytyneet nuoret pääsivät itse kertomaan syitä siihen, miksi he ovat vetäytyneet yhteiskunnasta.

Empiiriseen aineistoon otin näkökulmaksi kaksi teoreettisen viitekehyksen avulla muodostettua hypoteesia. Ensimmäinen niistä on *päämääräkielteisyys*, jossa yksilön nähdään kieltävän yhteiskunnassa vallitsevat päämäärät. Aineistosta löytyi tapauksia, joissa yhteiskunnan päämäärien kyseenalaistaminen näkyy selvästi. Siitä, kumpi tuli ensin päämääräkielteisyys vai turhautuminen päämäärän tavoittelemiseen ei käy aineistosta ilmi. Esimerkiksi syvähaastattelussa tätä kysymystä voitaisiin pohtia enemmän. Hieman vahvempaa tukea sai Bourdieun avulla muodostettu *riittämättömyys*-hypoteesi, jossa yksilön nähdään kokevan itsensä ja omat resurssinsa riittämättömäksi varsinkin työmarkkinoilla käytävään peliin. Aineistosta tulkitsin vetäytyneiden nuorten turhautumista siihen, miten vaikeaa on löytää työpaikka ja miten yhteiskunta nähdään kovan kilpailun alueena, johon itsellä ei tunnu olevan minkäänlaista osaa. Molemmat hypoteesit vaikuttavat kuitenkin toimivilta ja jatkotutkimusta näiden hypoteesien ympärille on suositeltavaa toteuttaa.

Mahdollinen kritiikki teoreettisen viitekehyksen kapea-alaisuutta kohtaan on ymmärrettävää ja se on eräs tämän kandidaatintutkielman suurimmista heikkouksista. Esimerkiksi monet vetäytyneet nuoret antavat empiirisessä aineistossa vetäytymisensä syyksi kiusaamisen, joka taas on vaikea sijoittaa kumpaankaan muodostettuun hypoteesiin. Siksi

olisi suositeltavaa, jos teoreettista viitekehystä jatkettaisiin esimerkiksi Robert Agnewin teorialla siitä, miten myös kielteiset elämäkokemukset, kuten koulukiusaaminen tai vanhempien ero, voivat johtaa yksilön vetäytymiseen yhteiskunnasta. Toinen heikkous on funktionalistisen yhteiskuntatieteen perusnäkemys siitä, että yhteiskunnassa on olemassa tiettyjä päämääriä, joita ihmiset tavoittelevat. Tätä perusteltiin viittaamalla tutkimukseen, jossa kyseltiin nuorison tavoitteita tulevaisuuden suhteen: 94 prosenttia haluaa tulevaisuudessa pysyvän työsuhteen. On kuitenkin epäselvää, miten vahva tämä päämäärä nuorilla on, joten tämä kaipaasi tulevaisuudessa tutkimuksellista lisävahvistusta.

Tutkimukseni tulokset kertovat työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden nuorten hädästä ja pahoinvointisuudesta. Muutamaa viestiä lukuun ottamatta viestit ilmaisevat keskustelijoiden henkistä pahoinvointia ja negatiivista suhtautumista vetäytymiseen. Jatkotutkimus aiheesta on tarpeellista. Siinä on pyrittävä paremmin ymmärtämään vetäytyneiden nuorten elämäntilannetta ja prosessia, joka on johtanut tilanteeseen. Tässä tutkimuksessa saamani tulokset Mertonin paineteorian ja Bourdieun relationaalisen sosiologian käyttämisestä saivat tukea empiirisestä aineistosta. Jatkotutkimuksessa olisi syytä kiinnittää huomiota vetäytyneiden nuorten taustaan. Esimerkiksi se, minkälaisista yhteiskuntaluokista nuoret tulevat ja minkälaisin resurssein on otettava huomioon varsinkin *riittämättömyys*-hypoteesin todentamisessa. Tällaisessa tutkimuksessa on syytä kiinnittää huomiota aineiston laatuun, sillä esimerkiksi tässä aineistonani käyttämäni anonyymi keskustelupalsta ei sovi vetäytyneiden nuorten taustan analysoimiseen.

Aiheen tutkiminen sosiologisesta näkökulmasta on tärkeää erityisesti vetäytyneiden nuorten itsensä vuoksi. Jos onkin niin, että vetäytyneen nuoren oman persoonan tai toiminnan sijaan syy vetäytymiseen tutkimuksien edetessä löytyykin rakenteellisista yhteyksistä, kuten työmarkkinoiden muutoksista, niin ratkaisu vetäytymisen ongelmaan muuttuu myös yksilölähtöisestä ratkaisutavasta yhteiskunnallisiin kysymyksiin, jotka vaativat toteutukseen poliittista päätöksentekoa. Baumanin (2014, 71) sanoin, sosiologian on kyettävä tuomaan näkyväksi yksilöille yhteiskunnallisesti muodostuneet elämänongelmat, mutta sosiologian ei pidä tehdä arvovalintoja yksilöiden itsensä puolesta. Yhteiskunnan päätettäväksi jää se, mihin suuntaan esimerkiksi työmarkkinoita halutaan kehittää. Päätöksessä on kyse arvoista. Tässä tutkimuksessa tuli ainakin selväksi se, että Suomessa on nuoria, jotka voivat pahoin, sillä he eivät kykene löytämään omaa paikkaansa yhteiskunnasta.

6 LÄHTEET

- Bauman, Z., Jacobsen, M. H., & Tester, K. (2014). *What use is sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (2002). *Individualization : institutionalized individualism and its social and political consequences*. SAGE.
- Beck, U., Giddens, A., & Lash, S. (1995). *Nykyajan jäljillä : refleksiivinen modernisaatio*. (L. Lehto, Käänt.). Vastapaino.
- Bourdieu, P. (1989). Social space and symbolic power. *Sociological theory*, 7(1), 14–25.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice*. (R. Nice, Käänt.). Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1999). *Vastatulellet : ohjeita uusliberalismin vastaiseen taisteluun*. Otava.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. D. (1995). Refleksiivisen sosiologian tarkoitus (Chicagon seminaari). Teoksessa M. Sabour & M. A. Salo (Käänt.), *Refleksiiviseen sosiologiaan : tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu University Press.
- Bynner, J. (2013). School to work transitions and wellbeing in a changing labour market. Teoksessa H. Helve & K. Evans (Toim.), *Youth and work transitions in changing social landscapes*. London: Tufnell Press.
- Ehrenberg, A. (2010). *The weariness of the self : diagnosing the history of depression in the contemporary age*. McGill-Queen's University Press.
- Erola, J. (Toim.). (2010). *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (2005. p.). Vastapaino.
- Eurostat. (2014). Eurostat: Young people not in employment and not in any education and training by sex, age and activity status. Noudettu 20. lokakuuta 2014, osoitteesta
- France, A. (2007). *Understanding youth in late modernity*. Open University Press.
- Furlong, A. (2008). The Japanese hikikomori phenomenon: acute social withdrawal among young people. *The Sociological Review*, 56(2), 309–325.

- Furlong, A., & Cartmel, F. (2007). *Young people and social change : new perspectives* (2nd ed.). Open University Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity : self and society in the late modern age*. Polity.
- Helne, T. (2004). Syrjäytymisen solmut - eli miksi syrjäytymisestä puhuminen on niin hankalaa? Teoksessa T. Helne, S. Hänninen, & J. Karjalainen (Toim.), *Seis yhteiskunta - tahdon sisään!*. Jyväskylä: Minerva.
- Jokinen, E., Könönen, J., Venäläinen, J., & Vähämäki, J. (Toim.). (2011). ”Yrittäkää edes!” : prekarisaatio Pohjois-Karjalassa. Tutkijaliitto.
- Jokivuori, P., & Vainio, T. (1991). *Sosiologian perusteet*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Julkunen, R. (2008). *Uuden työn paradoksit : keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista*. Tampere: Vastapaino.
- Kaneko, S. (2006). Japan’s ‘Socially Withdrawn Youths’ and Time Constraints in Japanese Society Management and conceptualization of time in a support group for ‘hikikomori’. *Time & Society*, 15(2-3), 233–249.
- Kivelä, P. (2012). *Oman paikan taju : keski-ikäiset perheenäidit paikallisilla kentillä*. Jyväskylän yliopisto. Noudettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/40442>
- Kivivuori, J. (2013). *Rikollisuuden syyt* (2. uud. laitos.). Helsinki: Nemo.
- Koistinen, P. (2014). *Työ, työvoima ja politiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Larja, L. (2013). Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. *Hyvinvointikatsaus : tilastollinen aikakauslehti*, (1), 9.
- Lehtonen, O., & Kallunki, V. (2013). Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. *Janus : sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 21(2), 128.
- Lähteenmaa, J. (2012, kesäkuuta 7). Huhuu, onko syrjäytyntä nuorta näkynyt? *Kommentti*. Noudettu osoitteesta <http://www.kommentti.fi/kolumnit/huhuu-onko-syrj%C3%A4ytynt%C3%A4-nuorta-n%C3%A4kynyt>

- Lämsä, A.-L. (2009). *Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä: lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa*. Oulun yliopisto : distributed by Oulu University Library, Oulu.
- Meemi.info. (ei pvm.-a). Lammas – Meemi.info. Noudettu 20. marraskuuta 2014, osoitteesta <http://meemi.info/index.php/Lammas>
- Meemi.info. (ei pvm.-b). Sossurotta – Meemi.info. Noudettu 20. marraskuuta 2014, osoitteesta <http://meemi.info/index.php/Rotta>
- Merton, R. K. (1968). Social Structure and Anomie. Teoksessa *Social theory and social structure* (ss. 185–214). New York: Free Press.
- Mills, C. W. (1982). *Sosiologinen mielikuviutus*. (A. Karisto, Käänt.). Gaudeamus.
- Moisio, P., & Rämö, T. (2007). Koettu yksinäisyys demografisten ja sosioekonomisten taustatekijöiden mukaan Suomessa vuosina 1994 ja 2006. *Yhteiskuntapolitiikka*, 4(72), 392–401.
- Myllyniemi, S. (2007). *Perusarvot puntarissa*. Opetusministeriö : Nuorisotutkimusverkosto : Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Myrskylä, P. (2011). *Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella*. Helsinki : Työ- ja elinkeinoministeriö. Noudettu osoitteesta http://www.tem.fi/files/29457/TEM_12_2011_netti.pdf
- Myrskylä, P. (2012). *Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret?*. Helsinki: EVA.
- Nyyssölä, K., & Pajala, S. (1999). *Nuorten työura : koulutuksesta työelämään siirtyminen ja huono-osaisuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Palola, E., Hannikainen-Ingman, K., & Karjalainen, V. (2012). Nuorten syrjäytymistä on tutkittava pintaa syvemmin. *Yhteiskuntapolitiikka*, 77.
- Rauhala, U. (1988). *Huono-osaisen muotokuva*. Hki : Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Roos, J. P., & Hoikkala, T. (Toim.). (1998). *Elämänpolitiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saari, J. (2010). *Yksinäisten yhteiskunta*. Helsinki : WSOYpro.

- Salasuo, M. (2007). *Atomisoitunut sukupolvi : pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maisema ja nuorisotyön haasteita 2000-luvun alussa*. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Siisiäinen, M. (2005). Pääoman lajien muuntumissäännöt. Teoksessa *Sosiaalisen pääoman kentät* (ss. 89–102).
- Siisiäinen, M. (2010). Osallistumisen ongelma. *Kansalaisyhteiskunta-lehti*, 1/2010, 8–40.
- Siisiäinen, M. (2014). *Luento: Osallistuminen, vapaaehtoisorganisaatiot ja sosiologinen teoria*. Jyväskylän yliopisto.
- Siltala, J. (2007). *Työelämän huonontumisen lyhyt historia : muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun*. Helsinki: Otava.
- Tamminen, L., & Eskelinen, J. (2013). *Komerot: kadotettujen nuorten tarinoita*. Osuuskunta IVA.
- Torikka, A., Kaltiala-Heino, R., Rimpelä, A., Marttunen, M., Luukkaala, T., & Rimpelä, M. (2014). Self-reported depression is increasing among socio-economically disadvantaged adolescents – repeated cross-sectional surveys from Finland from 2000 to 2011. *BMC Public Health*, 14(1), 408. doi:10.1186/1471-2458-14-408
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Turtiainen, R., & Östman, S. (2013). *Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia*. (S.-M. Laaksonen, J. Matikainen, & M. Tikka, Toim.). Vastapaino.
- Valaskivi, K., & Hoikkala, T. (2006). Vauraat vanhemmat ja kuluttajalapset. Sukupolvien muuttuvat suhteet Suomessa ja Japanissa. Teoksessa K. Valaskivi (Toim.), *Vaurauden lapset : näkökulmia japanilaiseen ja suomalaiseen nykykulttuuriin*. Tampere : Vastapaino.
- Vogel, S. H. (2012). Japanese Society under Stress: Diagnosis and Prescription. *Asian Survey*, 52(4), 687–713.

Wacquant, L. J. D. (1995). Kohti sosiaalista prakseologiaa: Bourdieun sosiologian rakenne ja logiikka. Teoksessa M. Sabour & M. A. Salo (Käänt.), *Refleksiiviseen sosiologiaan : tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu University Press.